

NHH

Bulletin

UTGITT AV NHH, AFF OG SNF

Nr. 03 - 2016

KONFLIKT PÅ JOBBEN?

EN RØRENDE AVSKJED **22**

UTRO MOT AVISEN **36**

4 Konfliktløseren fra AFF

Uløste konflikter på jobben kan være stressende, sykdomsfremkallende og ende opp som varslings saker. Noen ganger med stor underholdningsverdi i pressen.

SENIORKONSULENT I AFF HANS MORTEN SKIVIK ER SPESIALIST PÅ KONFLIKT- OG VARSLINGSSAKER OG KOM I HØST UT MED BOKA «KONFLIKTER PÅ JOBBEN».

Foto: Siv Dolmen

Foto: wikipedia.org

8 Økonomiske forskjeller

I dag er de økonomiske forskjellene i Norge svært lav sammenliknet med andre utviklede land, men de øker. Forskere advarer mot de uheldige konsekvensene det vil føre med seg. Økt ulikhet kan føre til mindre samarbeid mellom borgerne og dermed dårligere resultater for alle.

22 – Dette er eventyrlig

En synlig beveget Victor D. Norman fikk tidenes avskjedsfest fra sine NHH-studenter. – En eventyrlig avslutning. Dette skal jeg leve på i femti år til, sa Norman.

Foto: Helge Skodvin

Foto: Helge Skodvin

CHANTAL PAULEEN LARSEN (FRA VENSTRE), CECILIE JOHANSEN OG KATRINE GUSTAVSEN PÅ FØRSTE FORELESNING PÅ MASTERKURSET GLOBAL BUSINESS VENTURING, NHH.

24 Vil inspirere fremtidens innovatører

NHH vil ha fart i innovasjonslysten hos masterstudentene. Et prestisjekurs med plass til 50 potensielle entreprenører er i gang.

26 Gode skoler, bedre elever

Skolebygg i hele Norge står til forfalls. Selv i de rikeste kommunene utsetter lokalpolitikere å prioritere vedlikehold. Hvordan påvirker det læringsmiljøet, spør forsker Arnt Ove Hopland

Ill: Øyvind Lothe

36 Utro mot avisen

Når leserne bryter troskapen til sin gamle papiravis for å surfe fritt på det store internettet, må avishusene tenke annerledes for å holde på annonsørene.

Ill: Øyvind Lothe

42 Den personlige økonomien

Etter hvert som hver enkelt av oss får stadig mer ansvar og større muligheter til å forvalte vår egen økonomi, blir formidling av fagkunnskap som et demokratisk oppdrag for Trond Døskeland.

Foto: Helge Skodvin

De neste eventyrene

Tre av fire NHH-studenter har sikret seg jobb før de er ferdig med studiene. Ifølge NHHs nyeste arbeidsmarkedsundersøkelse, går de inn i godt betalte jobber, med cirka 520 000 kroner i startlønn. Men: Mange er nå ute etter mer enn høy lønn og karriere i store selskaper. De ser på mulighetene for å starte opp sitt eget selskap. Og NHH vil inspirere de fremtidige innovatørene.

– Jeg ser på dere som de neste eventyrene. Forhåpentligvis vil dere bearbeide og utvikle de gode ideene til et selskap, sier Gelato-gründer Henrik Müller-Hansen i dette nummeret av NHH Bulletin. I et samarbeid med Gelato, satte NHH i gang masterkurset *Global Business Venturing* i høst.

Dette er bare ett av tilbudene i NHHs innovasjons-satsing. Med faglig tyngdepunkt i Institutt for strategi og ledelse og Senter for tjenesteinnovasjon (CSI), har høyskolen i dag en stor «innovasjonspakke» med forskning fra fagstaben, doktoravhandlinger, masterkurs og studietilbud for de som ønsker å ta etterutdanning. Stipendiat Seidali Kurtmollaev, for eksempel, forsvarer i disse dager en doktoravhandling om tjenstedesign og tjenesteinnovasjon (se side 46). På samme tid kjører NHH Executive (NHHE) et etterutdanningskurs i *Design Thinking*, om strategisk design for innovasjon.

NHHE har dessuten kortprogrammet *Innovasjonsledelse – innovasjon for vekst*, som første gang ble arrangert i Oslo denne høsten. Dette kortprogrammet i serviceinnovasjon er unikt i Norge.

I prioriteringen av innovasjonsfaget, har NHH også innledet et samarbeid med University of California, Berkeley. Opptil 40 studenter fra NHH får mulighet til å ta sommerprogrammet *Innovation School*.

Og NHH har *Gründerskolen*. Førsteamanuensis Tor Askild Aase Johannessen har sett en voldsom interesse for gründerskap blant NHH-studentene. Professor og dekan Helge Thorbjørnsen svarer på ønskene:

– Vi skal inspirere studentene til å tenke stort, sier han.

Sigrid Folkestad
Redaktør NHH Bulletin

NHH BULLETIN

Ønsker du et gratisabonnement, send epost til bulletin@nhh.no.

KONFLIKT- LØSEREN

Uløste konflikter på jobben kan være stressende, sykdomsfremkallende og ende opp som varslings saker. Noen ganger med stor underholdningsverdi i pressen.

Tekst: Sigrid Folkestad Foto: Siv Dolmen

AFF-KONSULENT HANS MORTEN SKIVIK HAR MER ENN 15 ÅRS KONSULENTERFARING, HVOR KONFLIKT OG VARSLINGSSAKER HAR VÆRT EN DEL AV HANS PORTEFØLJE.

– Konflikter er potensielt til stede på alle arenaer der mennesker møtes, sier Hans Morten Skivik, ledelses- og organisasjonsutvikler og programdirektør i AFF. Han legger raskt til:

– Men, konflikter kan skape dynamikk, utvikling og kreativitet der de behandles konstruktivt.

I høst kom Skivik ut med boka «Konflikter på jobben – løsning og læring» på Gyldendal Akademisk.

Verdigrunnlaget

Her bygger Skivik på noen grunnleggende teser om konflikt og læring. Dette er hans verdigrunnlag. Som plattform i hans arbeid som organisasjonsutvikler ligger en forståelse av konflikter som en viktig ressurs.

- Konflikter er ikke gode eller dårlige, det handler om hvordan en konflikt utvikles, løses eller alternativt ikke løses
- Konfliktens parter er i utgangspunktet de beste til å løse den. En ekstern hjelper kan skape betingelser som tilrettelegger for et løsnings- og læringsarbeid. Partene må selv løse forholdet
- Konflikt, læring og organisasjonslæring er tre sammenkjedede, men enkeltstående fenomener. Derfor skal de forstå slik teoretisk og behandles slik i praksis

- En ekstern hjelper kan skape betingelser for endring av atferd og løsning, men kan ikke løse forholdet
- Ekstern hjelper skal være nøytral

Problemet for mange ligger i hvordan de oppfatter konflikter, hva de tenker og føler når de får høre om konflikter på arbeidsplassen. Vår forforståelse kommer ofte i veien. Dette er Skivik svært opptatt av.

– Vår allmenne oppfatning av konflikter som noe ekstremt negativt er en av våre viktigste mentale feller. Det gjør at altfor mange av oss venter alt for lenge med å gjøre nødvendig arbeid. Det er ikke tvil om at når vi ser på konflikt som en krise i menneskelige relasjoner, i stedet for å se på konflikt som en mulighet til å forbedre relasjonene, vil det gi noen mentale bilder som kan bli helt avgjørende for hvordan vi velger å forholde oss til konflikter.

Ledergruppen

Skivik viser til en opplevelse han hadde som konsulent i en ledergruppe, som var kommet i en fastlåst situasjon.

– For mange år siden jobbet jeg med en stor ledergruppe. Her var det mange konger uten land. Flere i gruppen hadde en funksjon

som strengt tatt tilsa at de ikke skulle være med i denne gruppen. Møtene var preget av harde diskusjoner, noe som kunne føre til at enkelte forlot møtet i sinne.

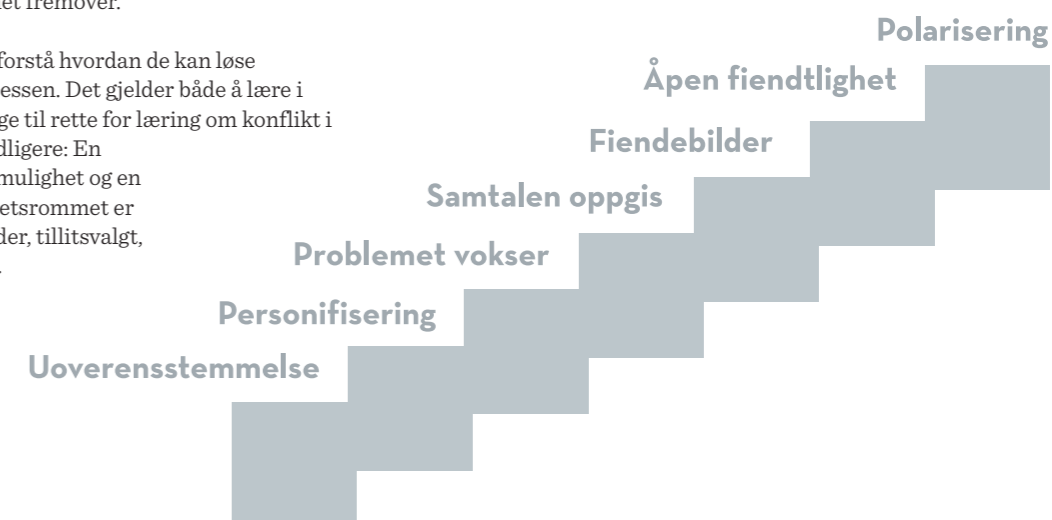
Konflikten var blitt destruktiv, og øverste leder unnvek konfliktene. Det løste seg ved at en del måtte gå ut av gruppen, og at administrerende direktør og den nye ledergruppen fikk støtte til å håndtere konflikter og uenighet fremover.

– Organisasjoner og ledere må forstå hvordan de kan løse konflikter og ta lærdom av prosessen. Det gjelder både å lære i kjølvannet av en konflikt og legge til rette for læring om konflikt i fredstid. Som andre har sagt tidligere: En konflikt består av to sider – en mulighet og en trussel. Å lære og bruke mulighetsrommet er sentralt, uavhengig om du er leder, tillitsvalgt, verneombud eller medarbeider.

Vi må smi mens «jernet er lunkent» som professor Wilhelmson sier, påpeker han. Konflikten må være eskalert inn i et modent punkt hvor det

er mer å vinne på å løse konflikten enn å fortsette den. Hvis det ikke er dette handlingsrommet i prosessen må vi søke det, alternativt kan det bli advokatmat. Vi kan ikke bistå hvis partene selv ikke er villige til å løse konfliktene.

Han viser til Vindeløvs fremstilling av konflikttrappen med sju trinn:

- VÅR ALLMENNE OPPFATNING AV KONFLIKTER SOM NOE EKSTREMT NEGATIVT ER EN AV VÅRE VIKTIGSTE MENTALE FELLER. DET GJØR AT ALTFOR MANGE AV OSS VENTER FOR LENGE MED Å GJØRE NØDVENDIG ARBEID, SIER SKIVIK.

Konflikt gående i åtte år

- Hva ville vært dine beste råd til et selskap for unngå å ansatte havner høyt i konflikttrappen.

- En virksomhet på vei inn i en stor omorganisering, for eksempel, bør sette konfliktkulturen på dagsorden. De kan kjøre samlinger hvor de diskuterer med viktige parter hva som er rollene i det som måtte komme og at de anerkjenner at det sannsynligvis vil komme konflikter. De må drøfte kulturen i bedriften.

I ett av casene Skivik skriver om i den nye boka, har en bedrift hatt en konflikt gående i åtte år før AFF kommer på banen.

- Da er personalgruppen delt i to, og det er for og mot ledelsen. Det lever to historier. Den ene historien er at det finnes en gruppe medarbeidere som ønsker å kvitte seg med ledelsen. Den andre historien går på at en ledergruppe ønsker å kvitte seg med vanskelige medarbeidere. Og begge historiene lever side om side. Når vi går inn og begynner å jobbe med disse, så oppdager vi for det første at ingen husker hva det egentlig handler om, og mange av de som i utgangspunktet var involvert, jobber der ikke lenger, men de ligger i kulissene. Det er vennskap og kjennskap og folk møtes utenfor arbeidet. I denne casen takket partene ja til å jobbe i en utviklingsprosess. Da har vi rom til å arbeide konstruktivt sammen med partene.

STIG ROAR WIGESTRAND, OGSÅ HAN KONSULENT I AFF, ÅPNET KOLLEGAENS LANSERING MED FIOLENSPILL. HAN HAR DOKTORGRAD I IMPROVISASJON OG BAKGRUNN SOM PROFESJONELL MUSIKER.

- Er det vanskelig å få til varig forsoning?

- Det er helt avhengig av situasjonen. Jeg tenker at det veldig ofte finnes en konstruktiv løsning hvis folk ønsker å være aktører i konflikten, og ikke bare offer. Selv om en ikke har ansvar for konflikten, er det mulig at en er medspillende aktør på ett sekundært nivå.

HR-spesialister

Skivik mener det er to måter å kjøre en konfliktløsningsprosess i grøfta på.

- Den ene er bare å bringe inn juristen og kjøre en faktaundersøkelse. Det er ikke feil i seg selv, men blir ofte for snevert. Forholdet kan eskalere i kraft av undersøkelsen, og én konklusjon alene er sjeldent nok. Den andre er bare å bringe inn prosesskonsulenten. Vår erfaring er at det er sentralt at spisskompetanse på arbeidsrett går hånd i hånd med spisskompetanse på prosessarbeid.

- En del av de transformative intervjuene, som er den metoden jeg anvender i mitt arbeid, handler både om å få forståelse av hvordan folk opplever situasjonen - noe som også har en terapeutisk effekt - deretter å få dem til å fortelle litt om hvordan det kan se ut hvis konflikten blir løst. Da fanger jeg noe av det som er viktig for å løse konflikten. Det tredje er hva som er personenes roller i

LANSERING AV BOKA «KONFLIKTER PÅ JOBBEN - LØSNING OG LÆRING» I AFF OG NHHS LOKALER I OSLO.

løsningen. Det vil si at jeg ønsker at de skal gå fra å være offer til å bli ansvarlige aktører i forholdet. Hvis forholdet avdekker at det har forekommet brudd på arbeidsmiljøloven eller at sentrale aktører ikke ønsker å arbeide med en løsning, må andre og kanskje mer juridiske tiltak benyttes.

- Vi har aldri hatt så mange HR-spesialister, så hvorfor er vi ikke bedre til å forhindre destruktive konflikter?

- Ja, det kan du gjerne spørre om. Jeg tror noe av problemet er metaforene vi bruker på konflikter, og at vi venter for lenge med å akseptere at vi står i en konflikt. Ser du på undersøkelser av hvor mange som ser på konflikter som ekstremt vanskelig, så skjønner en hvorfor mange ikke orker å gripe fatt i det.

Konflikttunnvikelse

Utfordringen er først og fremst at det er mye konflikttunnvikelse i norsk arbeidsliv, mener Skivik. Det gi lavere innovasjonstakt, dårligere løsninger og mindre kreativitet. Dette understøttes også av innovasjonsprofessor Georg Von Krogh som har gjennomgått norske data på forholdet mellom konfliktstil og innovasjon.

- Vi må ha noe konflikttunnvikelse på en arbeidsplass. Yrkeslivet er ikke en konfliktfri sone. En ledergruppe som ikke håndterer konflikter er destruktiv. Men en ledergruppe som ikke har tillit i bunn, er også destruktiv. Noe av det jeg synes er viktig å gjøre - vel og merke i fredstid - er å gjøre lederne mer bevisste på andres reaksjonsmønstre. Vet en på forhånd hvordan andre reagerer, med sinne og sterke følelser, blir det ikke så farlig.

- Så da er det ikke så veldig vanskelig å få til en konstruktiv prosess?

- Nei, ikke hvis du gjør det i fredstid eller om en bruker en tidligere konflikt med nok emosjonell distanse til som utgangspunkt for læring.

Det er ikke dårlige ledelse, mener Skivik, men mange av oss er preget av norsk konfliktkultur.

- Jeg leste i DN at amerikanerne omtaler dette som The Nordic Personal Disorder, mennesker med mye konflikttunnvikelsesstrategi. Mange prøver å være smarte, men vil helst unngå å ta tak i problemet, og utsetter håndteringen til det har eskalert opp på personnivå. Da har fryktelig mye energi allerede blitt tappet fra de involverte.

Når konflikter ligger på høyt nivå, er det ikke energi igjen til produktivt arbeid. En får nærmest et kjærlighetsforhold til konflikten, der en både elsker og hater den, mener Skivik.

Svært ulike kontekster

- Så er det vel store forskjeller mellom bransjer og arbeidssteder, noen steder er høylytte debatter og friske tilbakemeldinger vanlig?

- Den konteksten som konflikten forstås i vil være forskjellig. Det som er akseptabelt ett sted, er det kanskje ikke et annet sted. Det er noe av det vi må ha med oss som prosesskonsulenter. Jeg kan nevne to konkrete eksempler. En arbeidsplass som en ambassade, der karrierediplomater fra Norge møter lokalt ansatte uten karrieremuligheter. Det skaper en helt annen dynamikk sammenliknet med politistasjon, for eksempel, der du har jurister på ene side og operative folk på den andre. Dette er igjen helt ulikt enn en konfliktsituasjon mellom gutta «på golvvet».

I 1932 BLE «OSLOFROKOSTEN» INNFØRT VED ALLE SKOLER I BYEN. UTJEVNING AV SOSIALE FORSKJELLER VAR ETT AV MÅLENE. FROKOSTEN VAR SATT SAMMEN AV PROFESSOR DR. MED. CARL SCHIØTZ UT FRA VITENSKAPELIGE KRITERIER FOR NÆRINGSRIK MAT. FOTO: WIKIPEDIA.ORG

Norges vei til økt mobilitet

*– Den høye mobiliteten vi har i Norge i dag har ikke alltid vært der. Den startet på 1930-tallet, og et par tiår senere var den blant de høyeste i verden, og er det fortsatt, sier professor og arbeidslivsforsker **Kjell Gunnar Salvanes**.*

At stadig flere tok utdanning gjorde at foreldres inntekt i liten grad bestemte barnas fremtidige inntekt.

I dag er de økonomiske forskjellene i Norge svært lave sammenliknet med andre utviklede land, men den øker. Forskere advarer mot de uheldige konsekvensene det vil føre med seg. Økt ulikhet kan føre til mindre samarbeid mellom borgerne og dermed dårligere resultater for alle.

***Kjetil Bjorvatn**, professor ved The Choice Lab, har sett nærmere på effektene av økte forskjeller.*

FRYKTER EFFEKT AV ØKTE FORSKJELLER

Inntektsulikheter kan gi lavere vilje til å bidra til et felles gode som tjener alle, viser en ny NHH-studie.

Tekst: Bendik Støren

De økonomiske forskjellene i befolkningen øker i Norge så vel som i mange andre land. Fra 1986 til 2012 økte Gini-koeffisienten for ulikhet i Norge med 19 prosent. Siden 2009 har forskjellene mellom andelen av totalinntektene som går til de ti prosent rikeste og fattigste økt hvert eneste år, ifølge SSB.

Effektene av økte forskjeller

Den franske økonomen Thomas Piketty beskriver et fremtidig scenario der økte forskjeller har blitt drevet frem i hovedsakelig gjennom arv. Samtidig advarer forskere som Robert Putnam mot de uheldige konsekvensene et slikt samfunn vil føre med seg, der den økte ulikheten fører til mindre samarbeid mellom borgerne og dermed dårligere resultater for alle.

Dette har fått Kjetil Bjorvatn, professor ved Institutt for samfunnsøkonomi, til å se nærmere på effektene av økte forskjeller. Sammen med Nicola D. Coniglio fra Universitetet i Bari i Italia har han i et økonomisk eksperiment studert hvordan ulikhet påvirker folks vilje til samarbeid og å bidra til et felles gode.

–Vi finner at kilden til inntekt spiller en avgjørende rolle. Grupper

med arbeidere bidro langt mer til fellesgodet enn grupper som ikke hadde arbeidet for pengene, sier Bjorvatn.

Klassisk spill om fellesgoder

Det økonomiske eksperimentet ble gjennomført i fjor høst på 240 studenter ved Universitetet i Bari i Italia, der Bjorvatns kollega Coniglio holder til.

I forsøket gjorde en gruppe av deltakerne et arbeid over 25 minutter, som besto i å klippe opp ark i små biter. En tilsvarende gruppe gjorde ikke noe arbeid, og møtte simpelthen opp til forsøket da de andre var ferdig med det tilmålte arbeidet.

Alle deltakerne fikk så en utbetaling som varierte i størrelse: noen fikk en lav utbetaling på 9 euro, andre en mellomstor utbetaling på 15 euro og andre igjen fikk en høy utbetaling på 18 euro. Tildelingene var tilfeldig og hadde ingen sammenheng med arbeidet som eventuelt var gjort på forhånd. Deretter ble deltakerne organisert i grupper på tre, hvor man ikke kjente identiteten til de andre, men visste hvor mye de hadde fått utbetalt og om de hadde jobbet eller ikke.

PROFESSOR KJETIL BJORVATN,
INSTITUTT FOR SAMFUNNSØKONOMI.

” *Vi tolker dette som et uttrykk for gjengjeldelse. Arbeidere med lav inntekt forventer at de som tjener mer vil bidra mye, og vil ikke selv komme tomhendt til bordet. Professor Kjetil Bjorvatn*

Villige til å bidra

Deltakerne fikk så muligheten til å gi deler av inntekten sin til en felles pott, som til slutt ville bli fordelt likt på alle i gruppen. Pengene som gis til potten ville øke i verdi, slik at den samlede verdien blir større jo mer deltakerne bidrar til fellespotten. Samtidig, siden fellespotten etterpå deles likt på alle, vil hver enkelt deltaker isolert sett ha et incentiv til å gi mindre til fellespotten enn de andre og dermed være en gratispassasjer.

– Dette er et klassisk spill om fellesgoder. Fra litteraturen vet vi at rettferdighet og gjengjeldelse er viktige drivere for hvor mye en er villig til å bidra med til et felles gode. Vi ønsket å se hvordan kilden til fordelingen, og nivået på ulikheten, påvirket folks bidrag, sier Bjorvatn.

Rettferdighet spiller en rolle

Når forskerne sammenlikner grupper med tre like deltakere, der alle har tjent like mye, finner de at gruppene der alle deltakerne hadde jobbet i forkant ga mye mer til fellespotten enn medlemmene i gruppene der ingen hadde jobbet.

– Vi ser at de som har jobbet på forhånd gir 33 prosent til fellespotten, mens de som ikke har jobbet på forhånd gir langt mindre, bare 23 prosent, sier Bjorvatn.

Det var også stor forskjell i andelen gratispassasjerer. Hele 40 prosent av de som ikke hadde arbeidet ga ingenting i det hele tatt til fellespotten, mens tilsvarende tall for arbeiderne var 20 prosent.

De som hadde jobbet

– Dette tyder på at kilden til inntekt har noe å si. Det kan hende at arbeiderne i forsøket etablerte et slags fellesskap mellom dem som jobbet, som gjorde dem mer solidariske ovenfor hverandre og fikk dem til å øke bidraget, sier Bjorvatn.

Når personer som hadde arbeidet ble gruppert sammen med personer som ikke hadde arbeidet, sank arbeidernes bidrag til fellespotten betydelig, og andelen gratispassasjerer økte fra 20 prosent til 36 prosent.

”

Men vår studie indikerer at dette også kan bli et samfunn preget av gratispassasjerer og lav verdiskapning. En omfordeling av formuen kan dermed bidra til både økt rettferdighet og økt effektivitet. Professor Kjetil Bjorvatn

Samtidig oppga arbeiderne at de forventet at de som ikke hadde jobbet skulle bidra med et høyt beløp. Normalt ville en slik forventning om høye bidrag fra de andre føre til høyere bidrag også fra beslutningstakeren, gjennom et ønske om gjengjeldelse.

Reagerer negativt

– Arbeidere som møter personer som ikke har arbeidet for pengene sine reagerer altså med å selv bidra mindre til fellespotten. Vi tolker det som et uttrykk for at arbeiderne synes det er rettferdig at de som ikke arbeidet for pengene bidrar mer, sier Bjorvatn.

Når det gjelder virkningen av ulikheter i inntektsnivå, så finner forskerne at arbeidere som kun har tjent 9 euro gir relativt mer av sin inntekt til felleskassen enn de med høyere inntekt.

– Vi tolker dette som et uttrykk for gjengjeldelse. Arbeidere med lav inntekt forventer at de som tjener mer vil bidra mye, og vil ikke selv komme tomhendt til bordet, sier Bjorvatn.

Vil ønske å bidra mindre

Overført til mulige fremtidige samfunn ser Bjorvatn flere

konsekvenser. I et samfunn der alle jobber vil man ønske å bidra mye til fellespotten, noe som øker den samlede verdiskapningen.

I et alternativt samfunn hvor man hovedsakelig lever av arvede midler vil innbyggerne ønske å bidra mindre til fellespotten.

– Thomas Piketty advarer mot en fremtid hvor inntektsforskjellene øker og hvor en større del av rikdommen skyldes arv. Økt ulikhet er problematisk i seg selv. Men vår studie indikerer at dette også kan bli et samfunn preget av gratispassasjerer og lav verdiskapning. En omfordeling av formuen kan dermed bidra til både økt rettferdighet og økt effektivitet, sier Bjorvatn.

REFERANSE:

Paperet «Inequality, fairness and reciprocity in public goods provision» er skrevet av Bjorvatn og Nicola D. Coniglio, Università degli Studi di Bari Aldo Moro.

NHH

EXECUTIVE MBA

MBA i Strategisk ledelse

“Det oppsto en unik dynamikk i møtet mellom Norges beste fagfolk innen økonomi og ledelse, og et knippe usedvanlig dyktige deltakere”.

LENA HALVARI

Partner/Management for hire, Uniconsult

MBA I STRATEGISK LEDELSE

Masterprogram på deltid over to år.
Oppstart 2. februar 2017. Opptak pågår.

NHH.NO/EXECUTIVE

EXECUTIVE MBA
– gir deg verktøy for
å ta bedre beslutninger.

STUDIESTED: OSLO

LETTERE Å KLATRE PÅ RANGSTIGEN

Fra 1930 til -50 gikk Norge fra å ha lav sosial mobilitet til å bli verdensledende, viser ny NHH-forskning. Over samme periode skjøt utdanningen i været.

Tekst: Bendik Støren Foto: Helge Skodvin

I Norge er det i dag høy sosial mobilitet. Foreldres inntekt bestemmer i relativt liten grad barnas inntekt. Samtidig er den økonomiske ulikheten svært lav sammenlignet med andre utviklede land

Mobilitet ikke særlig utforsket

Men hvorfor er det sånn? Til tross for stor og økende interesse rundt økonomisk ulikhet, er ikke sosial mobilitet et særlig utforsket område.

For å få en bedre forståelse av sosial mobilitet og velferdsstatens betydning for denne, startet professor Kjell G. Salvanes ved NHH med å få en oversikt over den faktiske utviklingen.

Salvanes er leder ved CELE, senter for forskning på arbeidsmarkedsøkonomi ved NHH.

Øker drastisk på 30-tallet

– Vi finner at den sosiale mobiliteten målt ved barns og foreldres inntekt i Norge øker voldsomt helt i starten av perioden vi

undersøker, mellom 1930 og tidlig 1950-tallet. Etter 50-tallet er utviklingen flat, der mobiliteten slutter å øke, og stabiliserer seg på et høyt nivå, sier Salvanes.

Dette er den første norske studien som går så langt tilbake i tid, sier Salvanes.

Tidligere forskning på sosial mobilitet har gått tilbake til personer som er født på begynnelsen av 40-tallet, mens denne studien tyder på at noe av det mest interessante kan ha skjedd i tiåret forut.

Tjener minst

– Den høye mobiliteten vi har i Norge i dag har altså ikke alltid vært der. Den etableres mellom 30- og 50-tallet. Vi kom opp på dagens nivå av sosial mobilitet rundt 1950. Det var et av de høyeste i verden da, og det er det fortsatt, i hvert fall sammenlignet med andre vestlige land, sier Salvanes.

Sammen med Tuomas Pekkarinen og Matti Sarvimäki ved Aalto-universitetet i Finland har han undersøkt utviklingen i sosial

PARALLELT MED DET STORE SKIFTET I INNTEKTSMOBILITET, SKJER DET OGSÅ ET STORT SKIFTE I UTDANNING. FRA 1935 TIL 1950, ØKER DEN GJENNOMSNITTLIGE LENGDEN PÅ UTDANNING DRASTISK, VISER SALVANES SIN STUDIE.

mobilitet fra starten av 1930-tallet frem til midten av 1970 tallet. I løpet av denne perioden får de som har foreldre som tjener minst en større mobilitet.

Forskerne finner også at de som har foreldre som tjener mest får en lavere mobilitet.

– Blant sønner av fedrene som tjener mest er det en voldsom oppad mobilitet på 30-tallet, men denne ekstra mobiliteten er nesten helt forsvunnet innen 1970. Samtidig øker mobiliteten for de som tjener dårligst, sier Salvanes.

Utdanning en viktig faktor

Parallelt med det store skiftet i inntektsmobilitet, skjer det også et stort skifte i utdanning. Fra 1935 til 1950, øker den gjennomsnittlige lengden på utdanning drastisk.

– På midten av trettitallet og fremover gjennomførte Arbeiderpartiet en regional utdanningsreform, der både by og land fikk like mange timers utdanning i uken. Vi ser både en generell

økning i utdanning samt at bygdene tar igjen byene, sier Salvanes.

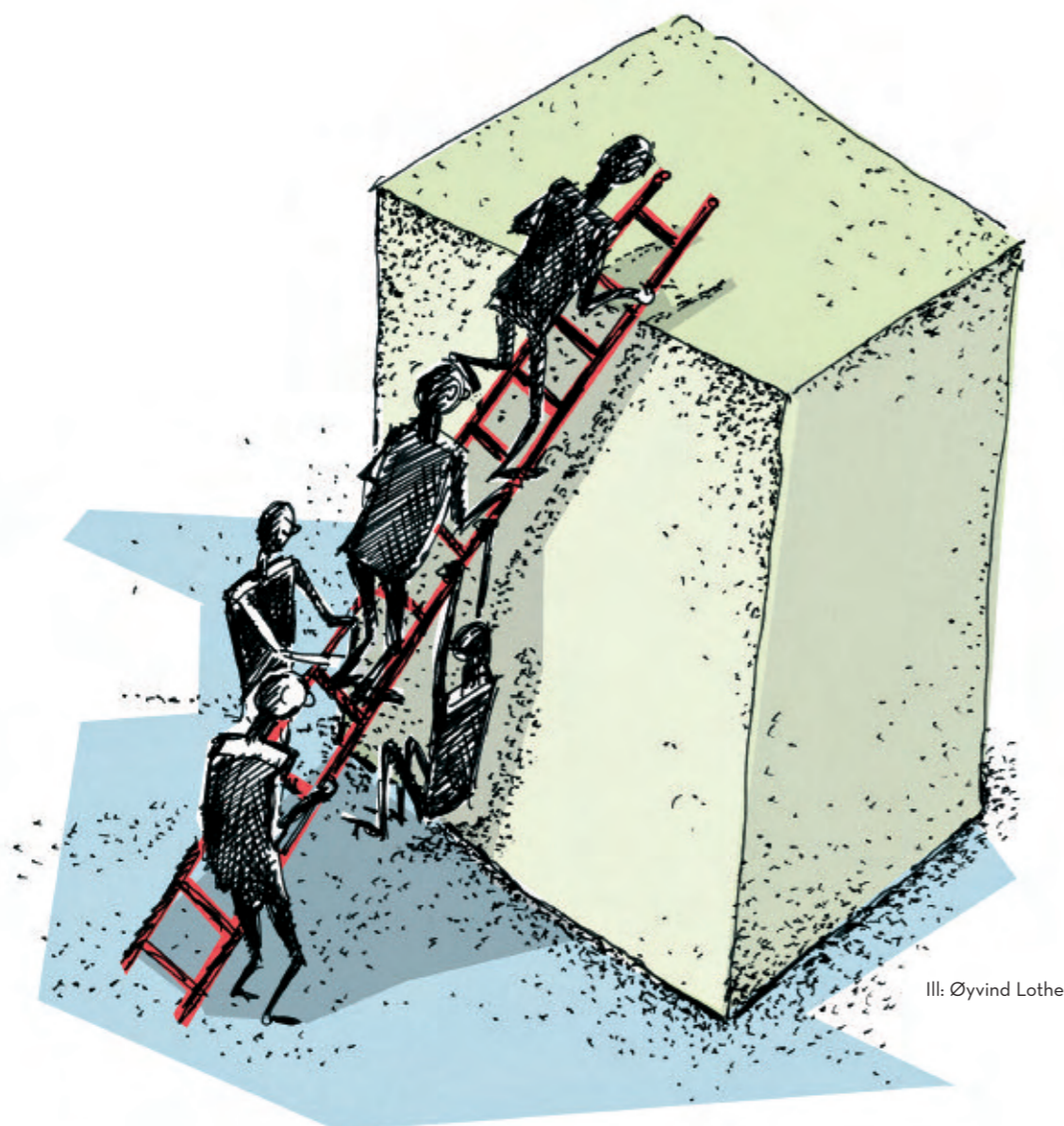
Fordelingen av utdanning i befolkningen blir likere. I de tidligere kohortene måtte du i mye større grad ha høyere inntekt for å få høyere utdanning. Samtidig som det generelle utdanningsnivået stiger, minker også avstanden til de rikeste sønnenes utdanningsnivå.

Når utdanning blir vanligere, faller også avkastningen den fører med seg.

Men hvorfor øker utdanningen?

Professoren tror økningen i utdanning på 30-tallet er en av de viktigste årsakene til utviklingen i sosial mobilitet, men sier det ikke er avklart hva som fører til den økte utviklingen.

– En mulighet er at en valgte å ta mer utdanning på grunn av vanlige økonomiske krefter. Nye industrier kom til, som krevde mer utdanning, men også betalte godt. Som følge av dette kan foreldrene ha sett at det var høy avkastning på utdanning og

Ill: Øyvind Lothe

dermed oppfordret barna til å ta mer skole, sier Salvanes.

Alternativt, mener Salvanes, kan det være utdannings-pushet fra myndighetene som er årsaken. I Norge kan en lett tenke at dette er en viktig faktor fordi vi fra midten av 30-tallet og framover hadde flere reformer som gjorde utdanning lettere tilgjengelig.

Stor betydning

Salvanes er ikke i tvil om betydningen av den økte utdanningen. De som bodde på bygdene hadde 20 timers undervisning i uken, mot 40 timer i uken i byene. Etter reformen på 30-tallet, fikk alle elever i landet rett og plikt til det samme antall timer.

– De måtte nok ha disse ekstra timene for å heve seg opp, sier Salvanes.

Når det er sagt, legger han til, er det fremdeles slik at foreldres utdanning var en sentral faktor som forklarer barnas utdanningsvalg. For utdanning var den sosiale mobiliteten på langt nær så stor som for inntekt.

– Vi har altså den litt paradoksale situasjonen med høy sosial mobilitet når vi ser på inntekt – mye høyere enn for eksempel i USA – men når vi ser på sosial mobilitet i utdanning, er den forbausende lav. Selv om utdanningsreformene var viktig for utjevningen en hadde, kan det ikke være hele historien.

Flere årsaker

Arbeiderpartiets utdanningsreform var heller ikke det eneste som skjedde parallelt med en økende sosial mobilitet. Den første hovedavtalen mellom LO og Norsk arbeidsgiverforening, en av forløperne til NHO, ble inngått i 1935, og de første sentrale

”

En mulighet er at en valgte å ta mer utdanning på grunn av vanlige økonomiske krefter. Nye industrier kom til, som krevde mer utdannelse, men også betalte godt. Som følge av dette kan foreldrene ha sett at det var høy avkastning på utdanning og dermed oppfordret barna til å ta mer skole. Professor Kjell Gunnar Salvanes

lønnsforhandlingene fant sted på midten av 50-tallet.

Dette bidro til en sammenpresset lønnsstruktur, som gjorde det lettere å bevege seg mellom inntektstrinnene. I tillegg kommer helsereformer og bedring i folkehelsen.

– En faktor er for eksempel åpningen av mor-barn-stasjoner, der nybakte mødre kunne få hjelp og råd. Dette hadde stor betydning for hvor mye utdanning de tok og hvor mye lønn de fikk senere, sier Salvanes.

Formuer under krigen

– Kanskje enda viktigere var at man utraderte tuberkulose. Det var en folkesykdom som ikke bare dødelig, men gjorde også folk slappe slik at det ble vanskelig å gå på skole og jobb.

– Hvilken rolle har krigen spilt i denne utjevningen?

– Det er et godt spørsmål, og er noe av det vi tenker på når vi skal gå videre og undersøke årsaksforholdene nærmere. Formuer kan ha forsvunnet under krigen, og harde reguleringer kan ha styrt inntektene. Men det skjedde utvilsomt en endring før krigen også, sier Salvanes.

Foreløpig nøyer forskerne seg med å slå fast at det er en økt mobilitet i inntekt, særlig i starten av perioden fra midten av trettitallet og utover.

REFERANSE

The evolution of social mobility: Norway over the 20th century, av Tuomas Pekkarinen, Kjell G. Salvanes og Matti Sarvimäki. Discussion paper, Institutt for samfunnsøkonomi.

Forventet levealder påvirker sparing

Fra et økonomisk ståsted skiller en kreftdiagnose seg fra mange andre sykdommer fordi den, i tillegg til belastningen ved selve sykdomsforløpet, påvirker forventet levealder.

Tekst: Sigrid Folkestad Ill: Øyvind Lothe

– Hvordan individer reagerer når forventet levealder brått forkortes, kan gi ny innsikt i hvordan vi foretar økonomiske valg, sier Jens Sørli Kværner, som nylig disputerte ved NHH.

Altruistisk motivert sparing

Studien til Jens S. Kværner synliggjør det økonomene kaller *bequest motive* – arvemotivet – som altruistisk motivert sparing for å overlate økonomiske ressurser til andre enn seg selv.

– De empiriske dataene jeg har analysert, viser at vi ikke bare sparer for å sikre oss selv et stabilt forbruk gjennom livsløpet, men at vi i stor grad også sparer for å videreføre økonomiske verdier til gjenlevende ektefelle og til neste generasjon.

Avhandlingen dokumenterer hvordan folk faktisk har foretatt

økonomiske disposisjoner. Potensielt kan resultatene ha implikasjoner og gi rådgivere bedre grunnlag for økonomisk veiledning til folk i en svært vanskelig livssituasjon, mener Kværner.

Redusert levealder

Både sunn fornuft og grunnleggende økonomisk teori tilsier at forventet levealder betyr mye for økonomiske valg. Nøyaktig hvordan forventet levealder – og i særdeleshet samspeilet mellom forventet levealder og familiestruktur – påvirker økonomiske valg, har imidlertid vært empirisk svært vanskelig å identifisere og kvantifisere.

Kværners doktoravhandling bidrar nå med ny innsikt på dette området. Han bruker norske kreftdiagnoser i kombinasjon med

JENS S. KVÆRNER VAR STIPENDIAT VED INSTITUTT FOR FINANS, NHH.

” *Analysene våre tyder på at de av oss som er i en familiesituasjon i liten grad endrer porteføljesammensetningen når forventet levealder endres.*

Jens Sørli Kværner

norske registerdata for å gi innsikt i hvordan vi foretar økonomiske beslutninger.

– Fra et økonomisk ståsted skiller en kreftdiagnose seg fra mange andre sykdommer fordi den, i tillegg til belastningen ved selve sykdomsforløpet, påvirker forventet levealder.

God eller dårlig prognose

I den første artikkelen undersøker han hvordan familiesituasjon påvirker sparebeslutninger hos personer som har fått kreftdiagnoser med ulik overlevelsessannsynlighet.

Datamaterialet ga opplysninger om kreftform, sykdomsstadium og fem-års overlevelses-sannsynlighet.

Ett sentralt resultat i studien er at familiestrukturen – om du lever med ektefelle eller bor alene og om du har barn – har stor innvirkning på ulike økonomiske beslutninger etter en

kreftdiagnose. For eksempel, de som er gift eller samboere øker eller beholder formuen uendret uavhengig av overlevelses-sannsynlighet.

Reduserer formuen

– Enslige med barn reduserer formuen, men en del av reduksjonen i formue kan forklares med arv.

Det indikerer, poengterer Kværner, at arvemotivet er veldig sterkt i husholdninger med ektefeller/samboere og barn. Endring i forventet levealder har lite å si for hvordan de sparer.

Kværner mener det kan være relevant å koble funnene fra studien med konsekvensene av ulike skattepolitiske tiltak. Hvor store eventuelle insentiv-effekter av arveavgift er, vil naturlig nok være en funksjon av hvor sterkt folk vektlegger videreføring av formue til egne barn.

Tar ned risiko

I den andre artikkelen viser Kværner at forventet levealder og familieforhold også påvirker vår risikotaking i aksjemarkedet.

Denne artikkelen er skrevet sammen med førsteamanuensis Trond E. Døskeland, Institutt for foretaksøkonomi ved NHH. Han har i tillegg til førsteamanuensis Espen Henriksen, Institutt for finans ved Handelshøyskolen BI, vært Kværners veileder.

Utvalget i studien hadde penger plassert i aksjer eller aksjefond før de ble diagnostisert. Studien er betinget på denne populasjonen.

– Studien viser blant annet at enslige pensjonister som brått får beskjed om at forventet levealder er forkortet, tenderer til å redusere sin aksjeeksponering.

Disse resultatene er i tråd med funnene fra studien om arvemotivet, som viste at enslige som brått har fått beskjed om at forventet levealder er forkortet, reduserer formuen sin. De har ikke samme familiære arvemotiv.

– Analysene våre tyder på at de av oss som er i en familiesituasjon i liten grad endrer porteføljesammensetningen når forventet levealder endres. Dette er valg som er i tråd med grunnleggende porteføljeteorier. Basert på det kan vi anta at dette er valg som folk sannsynligvis er tjent med på sikt, sier Kværner.

REFERANSE:

Se side oversikt over NHHs disputaser side 48

NHH-STUDENTENE PÅ VEI INN I AUD MAX. PROFESSOR VICTOR D. NORMAN ER I FERD MED Å FÅ SEG EN STOR OVERRASKELSE.

- Dette er eventyrlig

En synlig beveget Victor D. Norman fikk tidenes avskjedsfest fra sine NHH-studenter.

– En eventyrlig avslutning. Dette skal jeg leve på i femti år til, sa Norman.

Tekst: Sigrid Folkestad Foto: Helge Skodvin

MATHEA G. HUBERT OVERREKKER SJAMPANJEN TIL NORMAN. TIL HØYRE HÅKON NORDBERG.

ET FULLSATTA AUDITORIUM. NHH-STUDENTENE REISTE SEG OG KLAPPET. DE GA SEG IKKE FØR NORMAN SIGNALISERTE AT DET VAR NOK.

Tidlig på morgenen 6. november holdt professor Victor Danielsen Norman sin siste forelesning for studentene på NHH. I et godt skjult samarbeid med Normans forskerkollega ved Institutt for samfunnsøkonomi, Linda Orvedal, hadde studenter og alumni mobilisert for en storslått avskjed med sin respekterte NHH-professor.

I forelesningspausen strømmet studentene inn i NHHs største auditorium. Ukekoret Optimum tok plass foran, hundrevis av andre satt i salen og sto i trappene.

Norman ble synlig rørt over NHH-studentenes overraskelse.

– Du har betydd enormt mye for veldig, veldig mange studenter og holdt engasjerende og inspirerende forelesninger i mange år. Nå skal Ukekoret Optimum synge Studentenes sang for studentenes mann! Og siden dette også er en vemodig dag, synger vi et vers i dur og ett i (Bau)moll, sa Erlend Holberg.

– Det blir vår aller siste sang til deg, med mindre du blir ett år til! Studentene fikk ideen til avskjedsseremonien bare to dager før Normans siste forelesning.

– Hva kan nåtidens sosiale medier, navnet Victor Norman og en betalingsløsning få til i fellesskap, spurte Mathea G. Hubert, som fortalte om planen og hva de håpet på. De ville samle inn noen kroner til en gave til Norman.

Planen fungerte over forventning.

Bare i løpet av noen timer sørget NHH-studenter og alumni for å

bruke én prosent av Vipps-kapasiteten. Beløpet var ikke stort - tre kroner per person - men interessen var enorm og pengene strømmet inn. Student Håkon Nordberg kunne dermed fortelle at det ikke bare ble en liten oppmerksomhet. Norman fikk overrakt en magnumflaske sjampanje, to Châteauneuf-du-Pape, en blomsterbukett og en femretters på Cornelius Sjømatrestaurant sammen med kona, SSB-direktør og NHH-professor Christine B. Meyer.

– Jeg blir stum, sa Norman, men la til:

– Å undervise i Aud Max er fantastisk. Det er ikke på grunn av auditoriet, men på grunn av dere, sa Norman.

Victor Danielsen Norman (født 24. juli 1946 i Risør) har bachelorgrad i samfunnsøkonomi fra Yale University fra 1969 og doktorgrad fra Massachusetts Institute of Technology (MIT) fra 1972.

Allerede i 1975 ble Norman professor i samfunnsøkonomi, etter å ha levert en rekke originale bidrag i økonomisk teori og empiri. Sammen med Avinash Dixit utgav han 1980 avhandlingen Theory of international trade, som ble toneangivende internasjonalt i handelsteori. 1983 publiserte han boken En liten, åpen økonomi, som straks ble et standardverk ved økonomistudier i de skandinaviske land (Kilde: SNL). Han var rektor ved NHH fra 1999 til 2001 og arbeids- og administrasjonsminister i Kjell Magne Bondeviks andre regjering 2001–2004.

I høst ble Norman utnevnt til nytt æresmedlem i Norges Handelshøyskoles Studentforening. Bare 26 personer har fått utnevnelsen siden 1936.

Vil inspirere fremtidens innovatører

NHH vil ha fart i innovasjonslysten hos masterstudentene. Et prestisjekurs med plass til 50 potensielle entreprenører er i gang.

Tekst: Sigrid Folkestad Foto: Helge Skodvin

I august åpnet NHH det nye kurset Global Business Venturing med profilerte norske og internasjonale innovasjonseksperter som forelesere. «Gullrekka», ifølge viserektor Helge Thorbjørnson.

– Vi skal inspirere studentene til å tenke stort, sier han.

Utrolige folk

Det er første undervisningsdag på Global Business Venturing. Studentene er samlet i Auditorium B, som skal være NHHs innovasjonslaboratorium de neste månedene.

– Dere vil møte helt utrolige folk, personer du bare leser om i avisene. Disse har vært i Silicon Valley i mange tiår og har erfaring fra Google, Adobe, Amazon og Dropbox, sa Henrik Müller-Hansen og la til:

– Jeg ser på dere som de neste eventyrerne. Forhåpentligvis vil dere bearbeide og utvikle de gode ideene til et selskap.

Chantal Pauleen Larsen (22) går andre året på master ved NHH. Hun er ikke ute etter å realisere sin egen gründeridé, men å bidra til farens oppstartsselskap.

– For min del er det viktig å forstå innovasjonsprosessen og lære mer om entreprenørskap fordi min far er gründer.

Bidra til farens oppstartsselskap

Larsens far, tidligere blant annet operasjonsdirektør i Odfjell Tankers, er administrerende direktør i nystartede Environor.

– Bedriften bygger om gamle tankskip til behandlingsanlegg for avløpsvann.

CHANTAL PAULEEN LARSEN (FRA VENSTRE), CECILIE JOHANSEN OG KATRINE GUSTAVSEN PÅ FØRSTE FORELESNING PÅ MASTERKURSET GLOBAL BUSINESS VENTURING, NHH.

– DERE VIL MØTE HELT UTROLIGE FOLK, PERSONER DU BARE LESER OM I AVISENE. DISSE HAR VÆRT I SILICON VALLEY I MANGE TIÅR OG HAR ERFARING FRA GOOGLE, ADOBE, AMAZON OG DROPBOX, SA HENRIK MÜLLER-HANSEN (TIL HØYRE). PROFESSOR OG DEKAN HELGE THORBJØRNSEN TIL VENSTRE.

Dermed kan ombygde skip forsyne tørre, kystnære områder med rent vann.

– Med mer kunnskap om entreprenørskap kan også jeg bidra. Jeg ønsker å få vite mer om hvordan vi bedre når ut til kundene, utvikler bedriften og får suksess, sier Larsen, som sier hun er veldig spent på forelesningene som kommer utover høsten.

Kul på foten

Studievenninnen på NHH, Cecilie Johansen, har en helt spesiell gründeridé.

– Ja, jeg har en gründer i magen, men er litt redd for å satse.

Kort fortalt er ideen basert på diagnosen hallux valgus.

– Veldig mange kvinner får smertefulle kuler på foten etter å ha bruke trange eller høyhælte sko. Jeg har tenkt på muligheten for å lansere en sokk som tar bort presset fra skoene, slik at det blir mindre vondt, sier Johansen.

Produktutvikling, serviceinnovasjon, entreprenørskaps-økonomi, kommersialisering og forretningsmodeller er noen av stikkordene for innholdet i NHHs faglige nyvinning.

NHH og Gelato

Det er ikke uten stolthet at Norges Handelshøyskole og det suksessfulle oppstartsselskapet Gelato.com setter i gang superstudiet for 50 masterstudenter. Entreprenører og forretningsledere med praktisk erfaring fra noen av verdens største selskaper hentes inn til Bergen.

Det samme gjør NHH med forskere på fagfeltet.

Gjesteforeleserne vil møte en stor gruppe studenter som nå vurderer mulighetene for å utvikle egne selskaper og dermed har

en spesiell interesse for entreprenørskap og innovasjon.

Nølte ikke

Og masterstudentene ved NHH har ikke nølt med å søke høstens nysatsning. 50 studenter med gründermentalitet og interesse for innovasjon fikk plass. Nesten like mange fikk avslag.

– Vi ønsker å satse tydeligere på innovasjon og entreprenørskap, og dette kurset er et viktig ledd i den satsingen. Målet med kurset er å inspirere studentene til å tenke stort og skalerbart innen entreprenørskap og gi dem både erfaringsbasert og teoretisk kunnskap med på reisen, forteller Thorbjørnson.

Gelato-gründer Henrik Müller-Hansen er karakterisert som en av Norges mest suksessfulle entreprenører. Selskapet tilbyr en software plattform for trykkindustrien og globale selskaper. De sysselsetter cirka 80 personer og leverer trykksaker til 40 land.

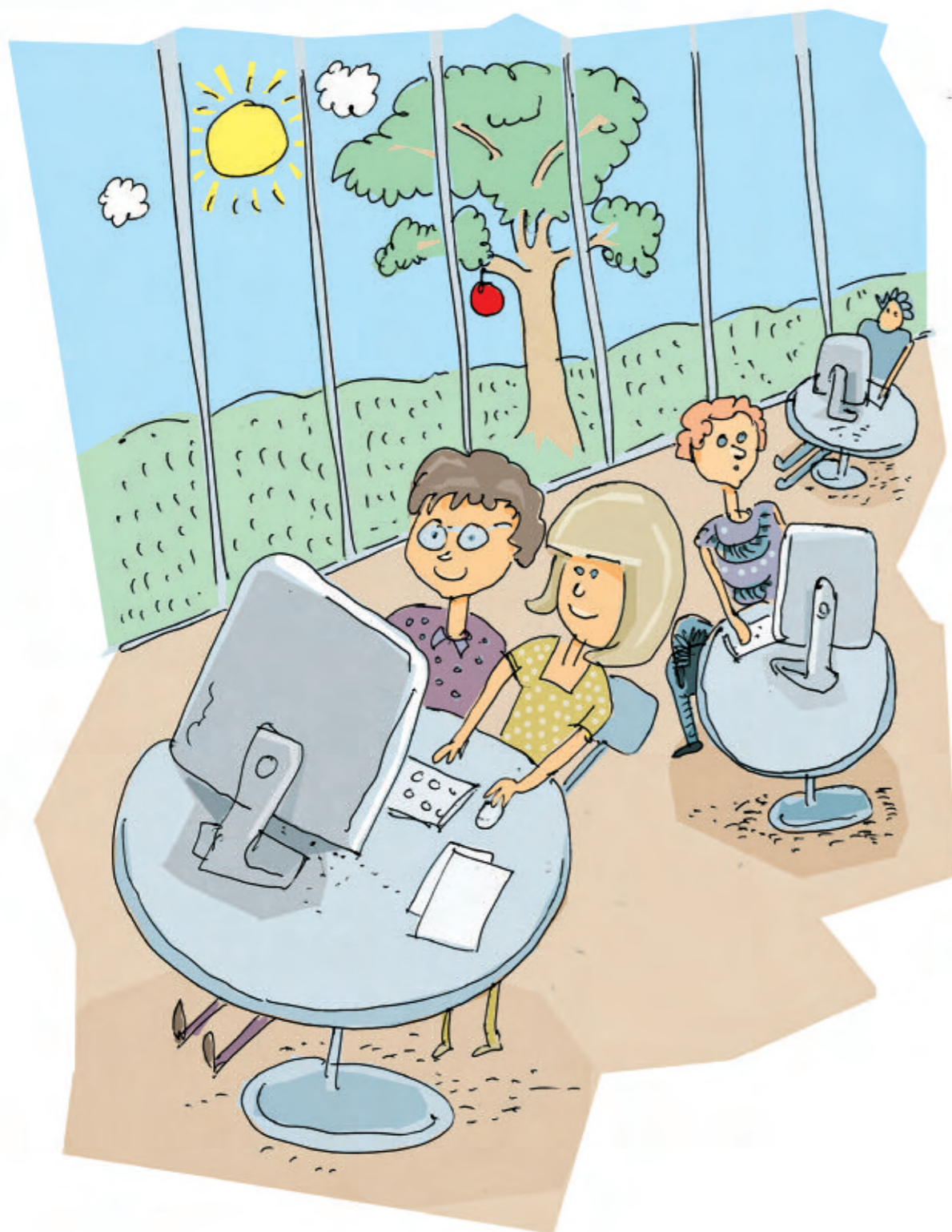
Utdannelse før innovasjon

Müller-Hansen er overbevist om at flere av dem vil klare å etablere seg i fremtiden. Det er ikke, slik mange hevder, vanskeligere og mer tungrodd å etablere seg i Norge.

– Norge er et fantastisk land for entreprenørskap og tilbyr rammebetingelser i verdensklasse. Nå skal vi gjøre dem enda bedre for å kunne etablere globale, disruptive selskaper. Vi tror innovasjon drives av utdanning og kunnskap. Derfor er NHH-initiativet så viktig. Høstsemesteret på NHH kommer til å bli magisk for de 50 utvalgte studentene, mener Gelato-gründeren.

Masterstudent Katrine Gustavsen ser for å jobbe med innovasjon, men ikke som entreprenør.

– Jeg er altfor risikoavers til å bli entreprenør.
– Kanskje Global Business Venturing vil endre innstillingen?
– He he, det er mulig, sier Gustavsen.

Gode skolebygg, bedre elever

Skolebygg i hele Norge står til forfalls. Selv i de rikeste kommunene utsetter lokalpolitikere å prioritere vedlikehold. Hvordan påvirker det læringsmiljøet, spør forsker Arnt Ove Hopland.

Tekst: Sigrid Folkestad Ill: Øyvind Lothe

– De som trives, jobber godt. Slik er det i arbeidslivet, og da er det ikke oppsiktsvekkende at også elevenes innsats kan bli negativt påvirket av miserable omgivelser.

Det sier postdoktor Arnt Ove Hopland ved Institutt for foretaksøkonomi ved NHH. Han har publisert flere vitenskapelige artikler de siste årene, der han ser på hvordan det står til med vedlikehold av kommunale bygg.

Fornøyd med skolen

I flere studier har han dreiet interessen mot skolebygg for å se om forfallet får konsekvenser for elevenes arbeid og læring. Fordi elever testes jevnlig på ulike måter, kan han holde dette opp mot hva elever selv synes om skolene sine. De har besvart et spørreskjema («Elevundersøkelsen», som Utdanningsdirektoratet står bak), som gir svar på hvordan elevene selv oppfatter det sosiale og det fysiske læringsmiljøet.

– Det er typisk ingeniører som har sett på byggene og vurdert tilstanden, men elever og ingeniører har kanskje ulike oppfatninger av hva som er viktig og hvordan de blir påvirket av det, sier Hopland.

I én av studiene sjekket han koblingen mellom læringsmiljøet og elevenes prestasjoner. I en annen ser han på hvordan elevtrivsel er korrelert med innsats på skole og hjemme (se referanser nederst i saken).

Jobber bedre i timene

Trives du på jobben, er det ingen tvil om at du jobber bedre.

Slik er det også for elever. Og er elever fornøyd med selve skolebygget – at garderober, dusj og toalett ser noenlunde ut og at maling og tapet ikke faller av veggene – så skjer det noe med motivasjonen.

– Det er omtrent umulig å bruke slike data til å komme inn på marginale kausaleffekter, men resultatene tyder helt klart på at elever som trives «på huset», jobber bedre. Enkelte skiller mellom disse tingene, som om det er motsetningsforhold mellom høy trivsel og det å jobbe hardt. De som trives godt, jobber godt. Vi ser altså at standarden på byggene samvarierer med den innsatsen elever har i timene.

Hjemme avgjør foreldre

Effekten slår ikke ut i leksejobbing, kun det som skjer på skolen.

POSTDOKTOR ARNT OVE HOPLAND VED INSTITUTT FOR FORETAKSØKONOMI VED NHH.

” *Det tyder på at trivselen er med på å stimulere arbeidsinnsatsen mens de er på skolen, mens i hjemmet er det i stor grad foreldre som bestemmer hvor mye tid og innsats en legger inn på lekser. Vi begynner altså nå å se en del ting som tyder på at byggene har effekt på innsats.*

Arnt Ove Hopland

Dette, mener Hopland, bør også politikerne merke seg.

– Det tyder på at trivselen er med på å stimulere arbeidsinnsatsen mens de er på skolen, mens i hjemmet er det i stor grad foreldre som bestemmer hvor mye tid og innsats en legger inn på lekser. Vi begynner altså nå å se en del ting som tyder på at byggene har effekt på innsats.

Hopland mener det hadde vært interessant å se dette i et bredere perspektiv. Om det er slik at kommuner som har gode bygg, gir bedre tjenester.

Utsetter og utsetter

– Hvis det er slik at tjenesteproduksjonen overhodet ikke blir påvirket av byggenes tilstand, kan en tenke seg at det ikke er så fryktelig viktig å holde dem i god stand. Kommunen kan sette opp et bygg, gjerne så billig som mulig, og bruke det til bygget ikke holder lenger, og så sette opp et nytt.

– Slik det kan se ut for skolene i dag?

– Det er litt av det vi ser i praksis. Bygg drives til de ikke fungerer i det hele tatt og bryter tekniske forskrifter.

– Hva er grunnen til at kommuner hele tiden utsetter vedlikehold av byggene?

– Det er hovedsakelig to forhold som forklarer dette. Økonomiske muskler er naturligvis viktig. Har en mye penger, vil en i utgangspunktet ha bedre muligheter for å ordne seg. Men det er veldig avhengig av politisk styrke og hvor fragmenterte kommunistyrene er. Har de mange jevnstore partier som skal forhandle om alle poster, blir kommunale bygg nedprioritert. Da utsetter en hele tiden.

Kommuner som låner penger

Kommuner med store, dominerende partier og et stabilt flertall, derimot, klarer i større grad å prioritere langsiktig.

– Du kan trekke en parallell til kommunale låneopptak: En stor grad av politisk fragmentering gjør at kommuner låner mer. De klarer ikke å holde igjen kostnadene.

– Er kommunesammenslåing en fare for vedlikehold av skoler, fordi politikken blir mer fragmentert?

– Slår en sammen kommuner blir det flere ulike interesser, og du kan få veldig mye kortsiktig politikk, men det kan virke som om staten er villig til å putte inn veldig mye penger for at det skal gå glatt, slik at kommunene i stor grad kan drives som før. Min frykt er altså at staten skal sukre pillen så mye at det ikke er særlig mye å spare på reformen. I hvert fall ikke på kort sikt.

Optimale bane

Hopland har en kjepphest, som han mener ingeniørene som analyserer og tallfester vedlikeholdsetterslepet i de kommunale byggene, ikke tar hensyn til. Det handler om den «optimale bane» for vedlikehold:

– De tar ikke hensyn til at bygg har en forventet levetid, men kalkulerer som at bygget skal stå der «godt som nytt» inn i evigheten. Men ofte er det ikke den tekniske tilstanden som gjør at en bytter ut bygget, men endring i funksjonalitet og miljøkrav, for eksempel. Da er det helt meningsløst å vedlikeholde byggene i en slik grad at det har en ny tilstand gjennom hele livsløpet.

Hopland har nylig publisert en studie sammen med SNF-forsker Sturla F. Kvamsdal der de bruker optimeringsteknikker for hvor mye og når bygg skal vedlikeholdes. Dette arbeidet vil også føre til flere publikasjoner i tiden fremover.

Pusse opp boligen

– Om man lar bygg forfalle, vil forfallet akselerere over tid. Det er samme som på privaten. Det er lettere og billigere å male huset ett år, enn å bytte bordkledning noen år senere.

De som har ansvar for vedlikeholdet i kommunene må finne den «optimale forfallsbane». Veldig forenklet vil det si: holde bygget over en akseptabel grense gjennom hele bruksperioden, men la det forfalle ned mot en slik grense når byggets levetid slik at man ikke

braker mer på vedlikehold enn det man må.

– Det som er helt opplagt er at et bygg som er bedre enn det må være, den dagen en river det, er bortkastede penger, sier Hopland.

REFERANSER:

Learning environment and student effort er skrevet av postdoktor Arnt Ove Hopland ved Institutt for foretaksøkonomi, NHH) og Ole Henning Nyhus, forsker ved Institutt for samfunnsøkonomi, NTNU. Studien er publisert i International Journal of Educational Management.

De har også skrevet *Does student satisfaction with school facilities affect exam results?: An empirical investigation*. Den er publisert i tidsskriftet Facilities.

Hopland og Sturla Kvamsdal på SNF har publisert artikkelen *Optimal maintenance scheduling for local public purpose buildings* i tidsskriftet Property Management.

Hopland står også bak den vitenskapelige artikkelen *Schools and public buildings in decay: the role of political fragmentation*. Den er publisert i tidsskriftet Economics of Governance. Det er et samarbeid med Lars-Erik Borge, professor ved Institutt for samfunnsøkonomi, NTNU.

«MILITARISERING» VIRKER

Å gi militært utstyr til politiet i USA gir faktisk lavere kriminalitet, men det er ikke flere våpen som gir utslag.

Tekst: Bendik Støren

Debatten om militarisering av det amerikanske politiet har rast i USA i kjølvannet av opptøyene i Ferguson, Missouri, i 2014. Pansrede kjøretøy og politimenn i militær oppkløddning med militære våpen ble satt inn for å håndtere store protester og folkemengder, og TV-bildene fra den lille forstadsbyen kunne til

tider minne om dem fra en krigssone.

Hvilken effekt

Selv om ordningen med å overføre militært overskuddsmateriell til det sivile politiet har foregått siden 1990, har det foreløpig vært et

relativt åpent spørsmål hvilken effekt det har hatt på kriminaliteten.

Ved hjelp av nylig frigitte data fra det amerikanske forsvarsdepartementet, har Evelina Gavrilova, amanuensis ved Institutt for foretaksøkonomi ved NHH, sammen med Vincenzo Bove fra Universitetet i Warwick, nå kunnet undersøke effekten. Dataene dekker overføringer til 8000 politidistrikt i perioden 2006 til 2012.

– Den største effekten på lavere kriminalitet ser vi av overføringer fra utstyrskategorien «annet». Dette er utstyr som antakeligvis gjør det lettere å utføre jobben, slik som datamaskiner og programvare, strømkabler, førstehjelpsutstyr, verktøy og vedlikeholdsmaterialer, sier Gavrilova.

Avskrekke

Forskerne finner en nedgang i det de kaller «påvirkelig» kriminalitet, som lar seg avskrekke av politiets synlighet, som følge av overføringene. Antallet ran, overfall, tyveri og biltyveri synker som følge av utstyret som overføres, mens antallet mord ikke endres.

Totalt gikk den gjennomsnittlige krimraten ned 0,24 prosent som følge av overføringene i den observerte perioden. En økning i

militært utstyr på 10 prosent gir en reduksjon på 5,9 kriminelle handlinger per 100.000 innbygger, finner de.

– Den totale effekten er ikke så stor, men den er veldig kostnadseffektiv. En økning på 10 prosent i utstyr koster rundt 5,800 dollar per fylke per år. Til sammenligning gir den reduserte kriminaliteten en gevinst på rundt 112,000 dollar i sparte utgifter. Dermed får du igjen tjue dollar i utgifter for hver dollar du bruker, sier Gavrilova.

Ingen effekt fra våpen

Utstyret som er overført er delt inn i kategoriene «våpen», «utstyr», «kjøretøy» og «annet». Øker man overføringene i kategorien «annet» med ti prosent, gir det i snitt syv færre kriminelle hendelser i året. For kategoriene «utstyr» og «kjøretøy» er effekten ikke ulik den totale effekten på rundt 5,9 færre hendelser for en ti prosents økning i overføringer.

Kategorien «våpen», som inneholder skytevåpen, ammunisjon og sprengstoff har til sammen ingen signifikant effekt på kriminaliteten.

Kategoriene favner imidlertid mye forskjellig, og kan inneholde flere ulike effekter. Kjøretøykategorien inneholder for eksempel alt fra de mye omtalte mine-resistente pansrede kjøretøyene MRAP, til mer alminnelige biler, bildekk og annet utstyr. Utstyr er klær, samband, elektronikk, brannslukkingsutstyr og treningsutstyr.

Innenfor våpenkategorien står det for øvrig også oppført seks såkalte styrte missiler, altså eksplosive raketter som lar seg styre i luften, til en gjennomsnittlig kostnad på rundt 467 000 kroner per enhet. Effekten av disse, som altså har blitt overført til det amerikanske politiet i løpet av perioden, er ikke rapportert separat.

Kontroversielt

Uroen i Ferguson, som var utgangspunktet for den økte oppmerksomheten på dette feltet, ble utløst av at en politimann skjøt og drepte den ubevæpnede svarte ungdommen Michael Brown i 2014. I kjølvannet av drapet, og frifinnelsen av politimannen som skjøt, oppstod det store protester mot det mange oppfattet som en manglende ansvarliggjøring av politiet og en systemisk forskjellsbehandling av den svarte befolkningen.

For å håndtere de omfattende protestene som fulgte, tok politiet i bruk utstyr de hadde fått fra overskuddslagere i det amerikanske forsvaret, slik som automatgevær og pansrede kjøretøy.

Flere mente maktbruken var overdreven, og at blandingen av sivilt og militært utstyr var uheldig. Mot slutten av 2014 tok president Obama affære og forbød overføringer av det groveste militære utstyret, slik som granatkastere og beltevogner, og krevde at

POLITIET I FERGUSON, 2014. FOTO: WIKIMEDIA. ORG

EVELINA GAVRILOVA,
AMANUENSIS VED
INSTITUTT FOR
FORETAKSØKONOMI,
NHH.

pansrede kjøretøy, skytevåpen og lignede bare ble tatt i bruk av personell som hadde fått den relevante treningen.

Saken har skapt splid i det amerikanske samfunnet, men i følge Gavrilova har det foreløpig vært lite forskning på hvilken effekt det militære materiellet har hatt på kriminaliteten det var ment til å hjelpe å bekjempe. Deres studie finner nå altså at overføringene bidrar til å få ned kriminaliteten, men at den største effekten kommer fra såkalt ikke-dødelig utstyr.

Ingen effekt på politidrap

Et særlig relevant spørsmål med tanke på den offentlige debatten som har vært rundt militariseringen av politiet er effekten overføringene har hatt på antallet drap begått av politiet selv.

– Vi finner ikke noen effekt på antallet drap begått av politiet som føle av overføringer av militært utstyr til politiet, sier Gavrilova.

– Det må imidlertid understrekes at dataene på dette området ikke er optimale, siden det frem til nylig har vært frivillig for politiet i USA å rapportere statistikk. Dermed kan vi ikke vite hvor mye vi mangler, legger hun til.

Siden protestene tok til har det kommet en endring på dette punktet. Etter at avisen The Guardian startet å registrere alle drap begått av politiet under vignetten The counted, har myndighetene fulgt opp med bedre rapportering.

– The Guardians prosjekt inspirerte kongressen i USA til å kreve en mye mer nøyaktig rapportering av data fra politiet. Dermed vil vi om fire-fem år, når vi har nok data, være i stand til å si mye mer om politidrap og maktmissbruk, sier Gavrilova.

Blir mer produktiv

Forskerne finner at det militære materiellet ikke har noen effekt på antallet arrester eller antallet skader på politifolk. Det leder dem til å tro at det er en økt avskrekkende effekt som gjør at kriminaliteten går ned, gjennom det de kaller økt politiinnsats.

– Politiet er ofte underfinansiert. Gjennom disse overføringene kan de bli bedre i stand til å gjøre jobben sin, ved at de kan reparere utstyr som går i stykker og jobbe raskere med nye datamaskiner og programvare. Det er som ellers i arbeidslivet, gir du arbeiderne mer kapital, her i form av diverse utstyr, så kan de jobbe mer effektivt, sier Gavrilova.

Samtidig finner de at overføringer kan føre til færre ansatte i politidistriktene. Dette kan tolkes som at politiet trenger færre ansatte når de kan jobbe mer effektivt, eller sagt litt mer økonomisk, at de erstatter noe arbeid med kapital og blir mer produktiv.

Virker avskrekkende

Det militære utstyret gir politiet muligheten til å fremstå som mektigere ovenfor sivilbefolkningen, noe som kan virke avskrekkende på potensielle lovbrøyttere. Dette mener Gavrilova støttes av at det er den påvirkelige kriminaliteten som går ned, slik som ran og tyveri, mens antallet mord ikke påvirkes. Men den avskrekkende effekten er ikke uproblematisk.

– Ferguson viser at man ikke bare skremmer de kriminelle, men også innbyggerne man skal beskytte. Dette kan skape en større distanse mellom politiet og befolkningen, som kan ramme tillitsforholdet. Hvis lokalsamfunnene ikke stoler på politiet vil de rapportere færre lovbrudd, og vegre seg for å tilkalle dem for å opprettholde loven. Dette vil igjen skape en mulighet for kriminelle grupper til å fylle dette maktvakuemet og etablere sine egne lover. For at samfunnet skal fungere er man avhengig av et godt forhold til politiet, sier hun.

REFERANSE:

«Police Officer on the Frontline or a Soldier? The Effect of Police Militarization on Crime» er skrevet av Evelina Gavrilova og Vincenzo Bove. Den er akseptert for publisering i American Economic Journal: Economic Policy.

AFF SAMSPILL & LEDELSE

Praktisk lederutvikling med faglig tyngde

I programmet får du erfare hvorfor noen grupper fungerer godt, og andre ikke. Hvordan du påvirker gruppen, og hvordan blir du selv blir påvirket. Psykologisk forskning vil gi deg noen av svarene.

Oppstart 16. januar – opptak pågår

www.aff.no

Samspill og ledelse

Professor Paul Moxnes' Samspill og ledelse er en institusjon. Nå er det siste mulighet til å oppleve ham på AFF-programmet som gir deltakerne erfaring og forståelse i relasjonell ledelse og gruppeprosesser.

Kari Gystad og Elisabeth Østrem, seniorkonsulenter i AFF

I nærmere 30 år har professor Paul Moxnes vært primus motor for et unikt pedagogisk prosjekt, først på Universitetet i Oslo, så på BI, og de siste fem årene hos AFF ved NHH. I programmet Samspill & Ledelse får ledere nyttige forelesninger om psykologiske tema, kombinert med øvelser som er designet for å gi praktisk erfaring og innsikt i hvordan psykologiske mekanismer påvirker ledelse.

Klare pedagogiske prinsipper

I tillegg til å være en drivende dyktig forfatter og en underfundig foreleser, er Paul Moxnes kompromissløs på noen grunnleggende prinsipper, og har en utpreget entreprenørånd. Programmet utvikles stadig, men noen prinsipper er «hellige», som eksempelvis at deltagerne skal ta ansvar for egen læring og gruppeprosesser. AFF-staben har lært mye om å stagge egen trang til å ville hjelpe for å lette ubehaget deltagerne føler på når de må ta krevende valg og kjenne på ansvaret for egen utvikling. Imidlertid ser vi hvordan deltagerne vokser på erfaringene de gjør, og hvor nyttig psykologisk basiskunnskap er i ledelse. Dette en helt annen måte å tenke pedagogikk på. Staben må - i tillegg til å tilrettelegge øvelser og foredrag - fremstå som rollemodeller både med hensyn til åpenhet, egenrefleksjon og samarbeid. Deltakerne må selv lære å være gode hjelpere for hverandre, og ikke være avhengig av en konsulent. For AFF-staben har det vært en stor inspirasjon og ære å ha fått oppdraget med å videreføre arven etter Moxnes.

Relasjonell aktivitet

«We behave, think, and feel different depending on whom we are with, what we are doing and where we stand», sier professor Kenneth Gergen, en anerkjent amerikansk sosialpsykolog.

Vi må forstå en persons handlinger med utgangspunkt i relasjoner og kontekst. Ledelse er en relasjonell aktivitet, og det er i relasjoner det meste av lederskapet utspiller seg. Denne relasjonelle aktiviteten foregår for de fleste ledes del i møter og grupper. Det å håndtere gruppearenaen er en nødvendig ledelsesferdighet. I programmet får deltakerne mange ulike typer gruppearenaer å prøve seg på. Å forstå samspillet mellom ulike gruppedeltakerne er avgjørende for å lykkes som leder, og skape resultater gjennom andre.

Studier av tverrfaglige grupper viser at den viktigste enkeltfaktor som predikerer teamets totale effektivitet er teammedlemmenes forståelse for og forpliktelse til å sikre kommunikasjon i samspillet med sine kollegaer. Hver enkelt må ta ansvar for at budskapet når fram til den som trenger det, og det betyr at man må ta et større ansvar for kommunikasjonen enn å kaste ut et budskap uten å undersøke hvordan det mottas. Videre viser psykologiske studier at grupper også har en tendens til å diskutere informasjon de

” Deltakerne må selv lære å være gode hjelpere for hverandre, og ikke være avhengig av en konsulent. For AFF staben har det vært en stor inspirasjon og ære å ha fått oppdraget med å videreføre arven etter Moxnes.

Kari Gystad og Elisabeth Østrem

andre gruppemedlemmer innehar fra før, i stedet for å lytte til info som kun enkeltmedlemmer sitter på.

Dette kan få konsekvenser for de beslutninger gruppen skal ta i etterkant, og er bare ett eksempel på de bevisste og ubevisste mekanismer som påvirker en gruppers effektivitet.

Viktig verktøy: Kunsten å stille spørsmål

Det å skifte fokus fra person til relasjon innebærer at man ser seg selv som medansvarlig i forhold til de situasjoner som oppstår og ikke skylder på andre. Man må utforske den andres ståsted i stedet for å finne nye argumenter eller forklaringer. Kunsten å stille de gode og nødvendige spørsmålene er avgjørende på mange arenaer:

- Være spørrende til seg selv – forutsetning for refleksjon og egenutvikling
- Være spørrende til sine medarbeidere – la dem finne svarene selv (coachende ledelse)
- Stille spørsmål til andre når det er uenighet eller konflikt

PROFESSOR PAUL MOXNES.

Gjennom programmet får deltagerne ulike verktøy som hjelper dem til å forstå gruppeprosesser, og hvordan de selv bidrar til opprettholder uhensiktsmessige mønstre, eller skape en positiv utviklingsprosess. Dette og mye annet får du oppleve og erfare på AFF Samspill & Ledelse.

Kari Gystad (psykolog) er programansvarlig og etablerte programmet i AFF sammen med Moxnes og fagansvarlig Morten Eikeland. Elisabeth Østrem er utdannet psykolog fra UiO og i gang med spesialistutdannelse innen arbeids- og organisasjonspsykologi.

– MÅ TILBY NOE UNIKT

Når leserne bryter troskapen til sin gamle papiravis for å surfe fritt på det store internettet, må avishusene tenke annerledes for å holde på annonsørene.

Tekst: Bendik Støren Ill: Øyvind Lothe

HANS JARLE KIND ER PROFESSOR VED INSTITUTE FOR SAMFUNNSØKONOMI.

ØYSTEIN FOROS ER PROFESSOR VED INSTITUTE FOR FORETAKSØKONOMI.

– Før i tiden kom ikke en kjøpmann i Bergen utenom Bergens Tidende om han ville nå ut til byens befolkning. De hadde nærmest monopol på denne gruppen. I dag kan annonser på Facebook og Google, eller til og med i utenlandske medier, være en like god mulighet for å nå de samme folkene, sier Øystein Foros, professor ved Institutt for foretaksøkonomi ved NHH.

Ikke trofast lenger

Sammen med professor Hans Jarle Kind ved Institutt for samfunnsøkonomi, har Foros forsket på konkurranse i mediemarkedet.

Når leserne går fra å trofast å kjøpe én avis, for eksempel Bergens Tidende eller Aftenposten, til å følge begge to og kanskje en rekke andre publikasjoner på deres egne nettsider og sosiale medier, forandrer dynamikken i mediemarkedet seg.

Tenk deg at du i dag ønsker å annonsere til personer i Bergen som følger med på valget i USA. Kanskje vil en slik person plukke opp

en papirutgave av Bergens Tidende og bla til utenriksseksjon, men like sannsynlig er det at hun går inn på Facebook og ser hva som postes der, eller går direkte til for eksempel The New York Times.

Washington Post

Ved å registrere hvor datamaskinen er koblet til nettet, kan annonsøren bestille annonser i den amerikanske og hvilken som helst annen nettavis og spesifisere at den bare skal vises for kunder som befinner seg i Bergen. Dermed kan plutselig hele verden konkurrere om å selge annonser som før var forbeholdt midtsidene i BT.

For å illustrere slår Kind opp på nettsiden til Washington Post, og blir møtt med en annonse fra Norwegian om prisen på flybilletter fra Bergen til Oslo.

Når produktet, som her er lesernes oppmerksomhet, har gått fra å være unikt til å bli noe mange kan tilby, må prisingen tilsvare dette. Foros og Kind kaller det inkrementell prising: En kan ikke kreve mer enn den ekstra verdien produktet tilfører utover det andre produkter kan tilby.

Inkrementell verdi

Den inkrementelle verdien er verdien av det konkurrenten ikke kan tilby. Når konkurransen blir større, blir denne verdien mindre, sier Foros.

Dette er et prinsipp som gjelder for mer enn annonsemarkedet. Skaperne av lesebrettet Kindle brukte for eksempel dette prinsippet da Apple lanserte konkurrenten iPad.

Jeff Bezos, sjefen for Kindle-produzenten Amazon, anerkjente at mange av deres potensielle kunder ville kjøpe seg en iPad, men at de kanskje også ville kjøpe deres mer skreddersydde brett for lesing i tillegg, om den ikke var for dyr. Dermed sank prisen for en

” Før i tiden kom ikke en kjøpmann i Bergen utenom Bergens Tidende om han ville nå ut til byens befolkning.

Øystein Foros

Kindle fra 260 til 139 dollar da iPaden ble lansert.

Ingenting interessant

Dette prinsippet kan få konsekvenser for både organiseringen av mediene, med tanke på oppkjøp og samarbeid, og hvilket innhold som hver enkelt tilbyr. Der vi før fikk alle våre nyheter, både sport, kultur, utenriks og politikk, fra samme avis, vil denne dynamikken, alt annet likt, kunne drive frem spesialisering i markedet.

Mange har snakket om at annonsefinansiert media fører til at alle tilbyr det samme. Som Springsteen synger: *Fifty-seven channels and nothin' on*. Tv-kanaler vil stable realityseriene opp på hverandre.

Men når massemarkedet blir mer tilgjengelig, og det viktigste er å tilby øyne som ikke andre tilbyr, kan det drive mediene i en mer differensiert retning hvor man fokuserer mer på å nå spesifikke grupper, mener Foros.

Bedre annonser på nett

Det har altså blitt enklere å søke til flere medier – Foros og Kind kaller det å «multi-home». Før kjøpte en stor andel av befolkningen enten Dagbladet eller VG hver dag, mens det var en liten andel som skiftet på de to, og enda færre som kjøpte begge aviser.

– Nå er det mye lettere å surfe innom mye forskjellig, sier Foros.

I tillegg er det slik at veldig mye på internett fortsatt er gratis. En stor andel av mediene har alt åpent, og de som har gått inn for en betalingsløsning har gjerne en god del gratis, de også. Hvis du leser opp dine ti fritt tilgjengelige artikler på The New York Times, for eksempel, kan du jo gå løs på dine 20 gratis artikler hos Washington Post, og så videre.

Tilby noe unikt

– Så hvordan skal avisene tjene penger i fremtiden?

– Avisene må tilby noe unikt, noe som ikke er så interessant eller lett å kopiere. Samtidig må det bli stadig enklere å ta seg betalt på nettet. Det er jo lettere å kjøpe et hus eller en bil i dag enn det var å kjøpe en avis på nettet tidligere, men dette må fortsatt bli bedre, sier Kind.

I tillegg, utdyper Kind, kommer det stadig bedre måter å annonsere på nett. Annonser på nett har den fordelen at de kan utformes på veldig mange måter, og ikke minst at de kan lenke rett til en nettbutikk.

– Sammenlignet med å lese annonsen i en avis og deretter gå til butikken, er jo det en enorm forskjell, så her er det store muligheter for vekst, avslutter Kind.

REFERANSE:

Professorene Kind og Foros står bak den vitenskapelige artikkelen «Competition for advertisers and for viewers in media markets». Den er akseptert for publisering i The Economic Journal. Dette er et prestisjetidsskrift og utløser NHHs publikasjonsbonus på 80 000 kroner til forfatterne.

– Vi snakker om en total makeover her

TRUDE MATHIESEN, ASSISTERENDE REKTOR VED LEIRVIK SKULE, FORTALTE OM SJEFENS MAKEOVER ETTER Å HA TATT NHH OG AFFS REKTORUTDANNELSE.

– *Rektor gikk gjennom en totalforvandling. Han var veldig flink fra før, men etter dette studiet falt liksom alt på plass, sier assisterende rektor ved Leirvik skule Trude Mathiesen.*

Tekst: Sigrid Folkestad Foto: Helge Skodvin

Et nytt kull med 37 skoleledere er i gang med Den nasjonale rektorutdanning i regi av NHH og AFF. Studiet er Utdanningsdirektoratets satsing på et nasjonalt lederopplæringstilbud for rektorer og skoleledere. For NHH og AFFs sin del er årets kull det åttende og hittil største kull.

Assisterende rektor Trude Mathiesen fra Leirvik skule var en av dem. Da hun fortalte om alle endringene hun hadde observert hos sin rektor, og kalte det en totalforvandling, brøt latteren ut.

- Han ble mye mer bevisst i arbeidet med strategi og valg av retning for skolen, sier Mathiesen.
- Hva tror du om dine egne studier på rektorprogrammet?

– Jeg har forventning om at dette kan bidra til at jeg blir en bedre leder. Men jeg tror også at det gir personlig vekst og at det kan bli gøy.

Mathiesen bekymrer seg ikke over arbeidsmengde i dette studiet, som strekker seg over halvannet år.

– Jeg kan ikke garantere en total makeover, sa programleder og psykolog Arne Kjode fra AFF.

– OK, men dette var jo noe jeg observerte underveis, fremholdt Mathiesen.

– Vi lærer veldig mye av dere, og de gode historiene dere kommer med til oss, bruker vi på det neste kullet av skoleledere, sier Kjode.

Tore Hillestad er NHHs programleder på rektorutdanning. Han og Kjode gleder seg stort over at «rektorskolen» i Sandviken har blitt et virkelig hett navn på ryktebørsen. Slik var det ikke i starten. Da ble folk sendt avgårde til skolebenken, og ikke alle stilte på første studiedag med et smil om munnen, forteller de.

– Det vi opplever i dag er en stor anerkjennelse av studiet. Det har endret seg kolossalt fra vi startet opp med første kull. Samtidig kjenner vi på forventningspresset. Vi må levere, sier Hillestad.

Trine Lise Larsen fra Ny-Krohnborg skole er avdelingsleder for 1-3 trinn. Hun har drømmejobben, men er ute etter å lære mer om ledelse.

KJETIL NORDÅS ER AVDELINGSLEDER VED FJELL UNGDOMSKULE: – JEG HÅPER STUDIENE KAN FÅ OSS TIL Å TENKE NYTT, HELST UT OVER DET SOM HAR MED DRIFT Å GJØRE.

TORE HILLESTAD FRA NHH OG ARNE KJØDE FRA AFF ER ANSVARLIGE FOR REKTORUTDANNELSEN.

– NESTEN HELE LEDERGRUPPEN VED LAKSEVÅG VIDEREGÅENDE SKOLE HAR TATT REKTORUTDANNELSEN HER, OG JEG HAR STORE FORVENTNINGER, SA LINE SÆTRE.

– Det å bli trygg på seg selv som leder og gjøre en best mulig jobb, det er viktig for meg, fordi jeg elsker arbeidet mitt. Jeg trenger knapt ikke ferie; jeg gleder meg til å gå på jobb hver dag.

Cecilie Abrahamsen er avdelingsleder ved Sædalen skole, en barneskole med cirka 300 elever i Bergen.
– Både rektor og de to andre avdelingslederne ved Sædalen har tatt rektorutdannelsen i regi av NHH og AFF. De hadde bare en ting å si om studie: Utrolig fantastisk.

– På hvilken måte?

– De har fått mer struktur og retning på det vi jobber med. Alt har fått mer schwing over seg, hvis jeg kan si det slik. Nå var jeg siste i ledergruppen, sier Abrahamsen, som har store forventninger, ikke minst på grunn av kollegenes entusiasme.

– I morges sendte de meg tekstmeldinger og ønsket meg lykke til, og «gled deg».

NHH/AFF sitt program i den nasjonale rektorutdannelsen tar utgangspunkt i de utfordringene skoleledere har, der en skal utøve ledelse i spenningsfeltet mellom forventninger og krav fra elever og ansatte, medarbeidere med høy kompetanse, eiere og allmenhet samt egne verdier.

Line Sætre er avdelingsleder ved Laksevåg videregående skole.

– Nesten hele ledergruppen ved skolen har tatt denne rektorutdannelsen, og jeg har store forventninger og gleder meg veldig til å komme i gang.

Laksevåg har studiespesialisering og fire ulike programmer for yrkesopplæring. Det er en av fylkets største skoler med cirka 1000 elever og 150 lærere og andre ansatte.

– Hva er du ute etter?

– Mer pondus og større verktøykasse, for å bruke de metaforene. Hverdagene på skole er ekstremt og jeg håper utdannelsen gir større anledning til å jobbe med skoleutvikling, få i gang prosjekter og prioriterer tydeligere, sier Sætre.

Høstkonferansen 2016

Foto: Siv Dolmen

- FØLER VI STØRRE FORPLIKTELSER OVERFOR NORDMENN ENN SVENSKER? NEI, VI ER MORALSKE KOSMOPOLITTER, VISER FORSKNING FRA THE CHOICE LAB VED NHH, SA PROFESSOR ALEXANDER W. CAPPELEN.

- EVENTUELLE NEGATIVE RENTER GIR NYE UTFORDRINGER FOR FINANSINSTITUSJONER, OG BANKER VIL IKKE BETALE KUNDER FOR Å LÅNE PENGER, SA BENEDICTE SCHILBRED FASMER. HUN ER KONSERNIDIREKTØR BEDRIFTSMARKED NORGE, DNB, OG STYRELEDER VED OSLO BØRS VPS.

FINANSRÅD HANS, HENRIK SCHEEL OG TIDLIGERE STATSMINISTER KÅRE WILLOCK.

- DET GÅR MOT EN HARD BREXIT. BREXIT ER EN AV DE STØRSTE KRISENE FOR EUROPA, SA ULF SVERDRUP, DIREKTØR VED NUPI,

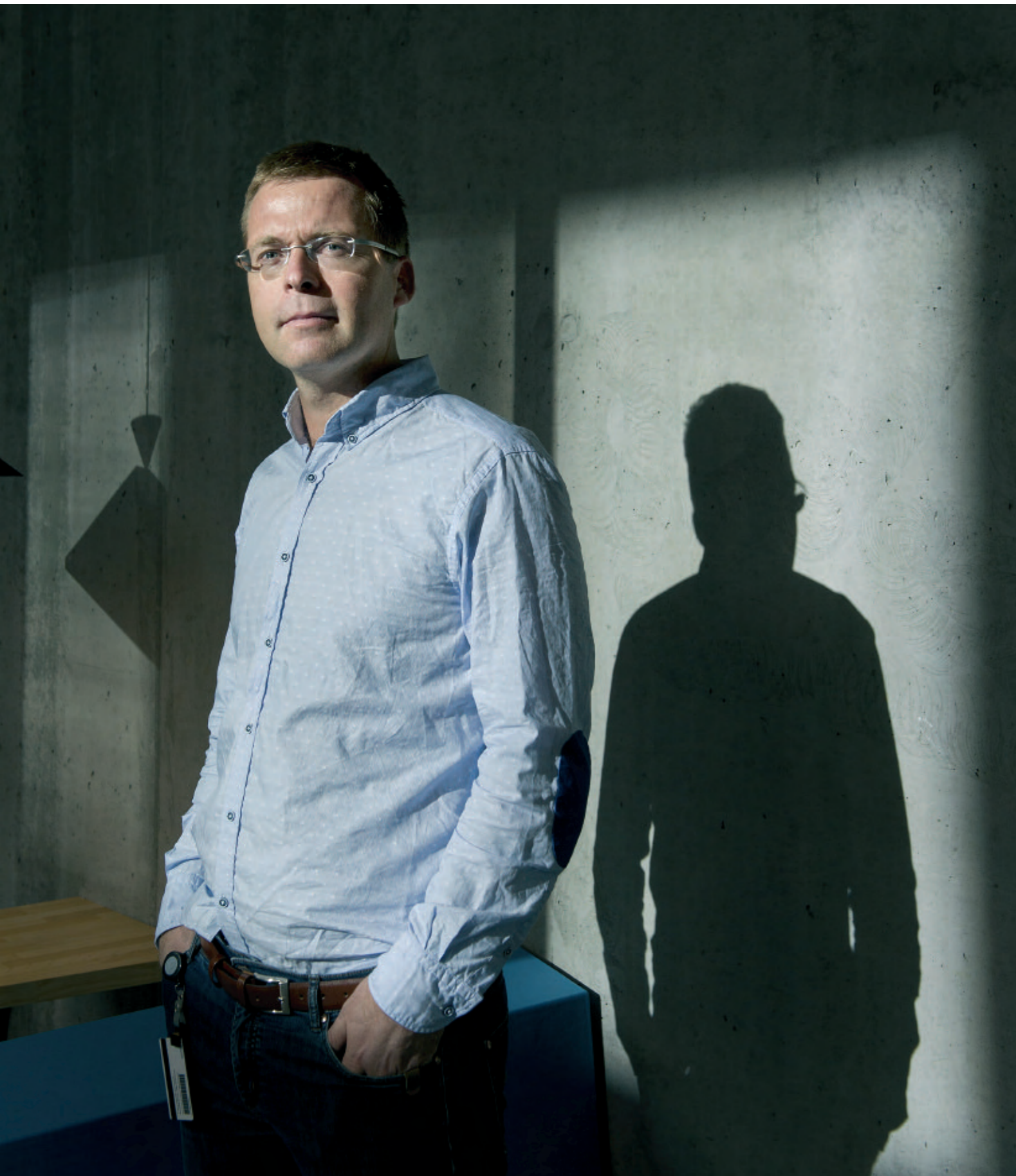
- VI KAN ALDRI GARANTERE AT DET IKKE KOMMER FLERE KORRUPTJONSSAKER I TELENOR GROUP, SA WENCHE AGERUP, EXECUTIVE VICE PRESIDENT, CORPORATE AFFAIRS IN TELENOR GROUP.

POLITISK REDAKTØR I AFTENPOSTEN TRINE EILERTSEN, NUPI-DIREKTØR ULF SVERDRUP OG PROFESSORENE PAUL COLLIER OG ALEXANDER W. CAPPELEN.

- PRIVATE EQUITY KAN VÆRE EN SMART INVESTERING, MEN DU MÅ VÆRE SOFISTIKERT OG FORSTÅ RISIKOEN, SA FØRSTEAMANUENSIS VED INSTITUTT FOR FINANS, CARSTEN BIENZ.

DEN PERSONLIGE ØKONOMEN

Etter hvert som hver enkelt av oss får stadig mer ansvar og større muligheter til å forvalte vår egen økonomi, blir formidling av fagkunnskap som et demokratisk oppdrag for Trond Døskeland.

Tekst: Bendik Støren Foto: Helge Skodvin

Det skjer en dreining i retning innskuddspensjon i Norge. Der de fleste før simpelthen fikk utbetalt en pensjon basert på sine ytelser – no questions asked – må du i dag ta stilling til hvordan du vil forvalte dine egne innskudd for å få høyest mulig pensjon i fremtiden.

Et par klikk unna

Fondsforvaltere lokker med muligheten for at dine sparepenger skal slå markedet, og boligmarkedet frister med skyhøy vekst. Om du ikke får nok lån til en bolig, eller trenger raske penger til et annet godt kjøp, kan en nyetablert armada av forbruksbanker straks komme deg til unnsetning, og nå er det her du ikke møter noen spørsmål. Om du vil satse pengene på børsen er den bare et par klikk unna. Hvis det hele skulle gå skeis kan du stort sett takke deg selv, så hvordan skal den vanlige person i gaten manøvrere i dette?

– Når man får sin lønn fra staten synes jeg man skal ta utgangspunkt i forbrukeren, siden det er den svake part her, sier Trond Døskeland, førsteamanuensis ved Institutt for foretaksøkonomi.

Døskeland er ekspert på personlig økonomi, og blir stadig konsultert av pressen og andre om forbrukerøkonomi og finans. En av hans fanesaker er at publikum må lære seg mer om hvordan man skal skjøtte sin egen personlige økonomi.

– Vi tar disse valgene selv i større grad enn man gjorde før. Men hvis man får frihet uten at man har verktøyene som passer så fører det bare galt av sted. Man må gi folk begge deler, det er ikke vits i å gi folk en pistol når de ikke vet hvordan de skal bruke den, det blir bare farlig, sier Døskeland.

Er som med røyking

Et tegn på at mulighetene for å ta dårlige finansielle valg er flere enn tidligere mener Døskeland er fremveksten av forbrukslån i

Norge. Forbruksgjelden har vokst med 11 prosent bare det siste året i følge Finanstilsynet, som i sin årsmelding for 2015 også skriver at markedet for denne typen gjeld «er preget av meget aktiv markedsføring».

– Jeg har sagt at dette er et nødvendig produkt. Hvis du har god økonomi, trenger du det ikke. Da kan du heller ta opp et rammelån på boligen din, for eksempel. Hvis du har dårlig økonomi, må du ikke ta opp forbrukslån i tillegg for da vil du få en ekstra byrde å slite med i årene fremover. Som finansiell rådgiver ville jeg aldri anbefalt folk å ta opp forbrukslån, sier han.

Han utelukker ikke at det vil finnes noen spesialtilfeller i midten, men ser ikke hvorfor denne etterspørselen skal ha skutt i været i det siste.

Beskytter en del folk

– Har det skjedd noe som tilsier at dette behovet skal ha økt? Jeg vil jo tro at det er relativt likt, og at denne økte bruken skyldes næringen som pusher detter veldig hardt, sier Døskeland.

Som et alternativ til å utdanne hele befolkningen i finans, kan man regulere bransjen strengere og begrense muligheten for å gjøre dårlige valg. Hvor ville Døskeland satt inn ressursene?

– Det er et vanskelig valg, det er en avveining mellom at vi tror på liberalismen og at menneskene gjør sine gode valg selv, eller at man beskytter dem fra seg selv, som det heter. Der går vel tendensen mot at man går inn og beskytter en del folk. Det er helt klart at forbrukerne er den svake part mot næringen, så noe regulering må vi ha, sier Døskeland.

– Et eksempel på en slik beskyttelse kan være å forby reklame for forbrukslån. Er det en god ide?

– Jeg er ikke så sikker på det. Det blir litt som om jeg var en lege og

NHH-STUDENTENE MED ETT AV MANGE PÅFUNN. DØSKELAND, SOM SELV ER SIVILØKONOM OG HAR DOKTORGRAD FRA NHH, HOLDER SEG I BAKGRUNNEN.

skulle gi råd om røyking – jeg vil ikke anbefale det, men jeg vil ikke forby det heller.

Aktiv forvaltning

En annen læresetning Døskeland gjerne formidler er at aktiv forvaltning sjelden lønner seg for private sparere. Hvis du skal spare penger, sier han, har det vist seg at det lønner seg å eie aksjer i bedrifter, heller enn å bare låne pengene ut gjennom å sette de i banken. Men at noen skal klare å gi deg større avkastning ved å velge akkurat de rette selskapene mener han ikke står til troende.

– Teorien sier at det er noen som er mer informert enn andre, og dermed vil tjene mer, men for fond for vanlige personer er det sjelden de kommer på dette nivået. Vanlige fond tar så mye betalt for å gjøre jobben at meravkastningen forsvinner. Dyktighet minus kostnader blir som regel ikke et positivt tall for kunden, sier han.

– Det blir litt som med røyking dette og. Jeg vil ikke anbefale privatpersoner å gjøre det, men jeg vil ikke forby det heller. Vi trenger jo aktiv forvaltning for at hele markedet skal gå rundt, at noen søker underprisede selskaper og setter riktige priser, men privatpersonene trener ikke engasjere seg for mye i dette, konkluderer han.

Døskeland snakker om hvilke råd han ville gitt til folk som spør. Men hva med alle de andre rådgiverne, som jobber i landets banker

og lignende. Kan man stole på dem?

Uavhengige rådgivere

– Det er jo en diskusjon om de egentlig er selgere eller rådgivere. Ta for eksempel boliglån. Jo større lån du tar opp, desto mer tjener bankene, så de har et incentiv til å strekke seg til å godta mer. Deretter støtter folk seg gjerne på at banken sier at de kan få låne et visst beløp, men banken er jo ikke med deg den dagen markedet faller og du hefter ved gjelden til du går i graven. Når det er sagt tror jeg en kunne stole mindre på dem før. Nå er regelverket slik at rådgiveren skal sette kundens interesse fremst, sier Døskeland.

Han returnerer til sitt mantra om å heve kunnskapsnivået hos folk flest.

Hvis du øker kundens innsikt, vil du hindre at han blir lurt, så det er egentlig det beste redskapet, mener han.

– *Men kunden vil vel aldri kunne bli like god som en ekspert? Og så lenge en rådgiver jobber for eksempelvis en bank vil det finnes et incentiv til å sette bankens interesse først. Kunne man ikke tenke seg en uavhengig rådgiverstand?*

– Jo, og det har vært foreslått. Det minner veldig om legeanalogien igjen. Der betaler du for en time og ferdig med det. Legen får ikke noe mer eller mindre kompensasjon fra legemiddelselskapene

VANLIGE FOND TAR SÅ MYE BETALT FOR Å GJØRE JOBBER AT MERAVKASTNINGEN FORSVINNER. DYKTIGHET MINUS KOSTNADER BLIR SOM REGEL IKKE ET POSITIVT TALL FOR KUNDEN, SIER TROND DØSKELAND.

dersom de skriver ut spesielle midler. Hvis legen din var lønnet av legemiddelselskapene, vil han gjerne praktet på deg alt mulig, sier Døskeland.

– Det beste hadde helt klart vært uavhengig rådgivning. Problemet her er betalingsviljen til kundene. Det viser seg i forskningen at kunden synes det er bedre å betale gjennom skjulte gebyr som du ikke ser, heller enn å betale tusen kroner for en rådgivningstime.

Døskeland tror forandring i bransjen vil komme gjennom opprivende teknologisk utvikling, som ikke er så langt unna. Dag ens rådgiverpraksis vil da bli utkonkurrert.

– I fremtiden vil selskaper som Google levere finansielle tjenester, som vil ta mye mindre betalt for slik rådgivning. De tradisjonelle bankene kan komme til å havne bakpå om de holder igjen her. Jeg tror denne bransjen vil forandre seg voldsomt de neste fem-ti årene, sier Døskeland.

Utnytter friheten selv

Friheten Døskeland ønsker å gi andre gjennom bedre kunnskap om personlig økonomi, setter han også pris på selv, og det var på et vis det som fikk han inn på hans karrierevei til å begynne med. Da Døskeland var ferdig med siviløkonomgraden på NHH, var han nemlig ikke helt klar for å gå inn i det vanlige arbeidslivet, med alle begrensningene som følger med der.

– Jeg var kommet så godt inn i studiehverdagen at jeg ville forlenge den litt. Så da begynte jeg på noe som het høyere avdeling, for å kunne fortsette å gå ut på en tirsdag og ta en fest. Etter det syntes jeg det var såpass kjekt at jeg fortsatte videre til doktorgrad. Jeg var jo faglig interessert og flink, men jeg hadde ingen plan om å gå den akademiske veien, sier Døskeland.

Etter hvert ble han så «skadet», eller tilpasset om du vil, at han ikke kunne passet noen andre steder. Jobben har blitt som en hobby, og det han før syntes virket helt uutholdelig kjedelig er nå det mest spennende i verden.

– Nå kan jeg kose meg en lørdags kveld med en forskningsartikkel om skatt. Høydepunktet på en ferie i Spania kan være å sitte en time på kvelden fra ti til elleve og lese en fagbok, det er noe jeg gleder meg til hele dagen.

Den utvidede akademiske friheten benytter han seg fortsatt av. Dagen før NHH Bulletin stikker innom kontoret har det vært fint vær, så dermed tok Døskeland tok hjemmekontor og gikk opp Stoltzekleiven. Til gjengjeld måtte han jobbe til klokken ti på kvelder for å levere en rapport til Finansdepartementet.

– I denne jobben er det kun frister og forelesninger som setter rammene, sier han.

VEIEN TIL BEDRE TJENESTER

Seidali Kurtmollaiev disputerte for doktorgraden ved NHH 25. november 2016 med avhandlingen «Service, Innovation, and Dynamic Capabilities: From Conceptualization to Explanation».

Tjenesteinnovasjon og tjenestedesign har de senere årene fått stor oppmerksomhet og sees i stadig større grad som veien til bedre og mer effektive tjenester i både offentlig og privat sektor. Kurtmollaievs avhandling består av fire artikler og reiser spørsmålene om hva som er unikt med tjenesteinnovasjon og om tjenestedesign i seg selv skaper bedre og mer effektive tjenester.

Seidali Kurtmollaiev er stipendiat ved Institutt for strategi og ledelse, NHH.

Seidali Kurtmollaiev er stipendiat ved Institutt for strategi og ledelse, NHH.

Som svar på det første spørsmålet, viser Kurtmollaiev at det finnes flere perspektiver på hva tjenesteinnovasjon er og hvordan man kan forske på dette. Noen av perspektivene er like relevante for innovasjon i produktvirksomheter som i tjenestevirksomheter.

Svaret på det andre spørsmålet er også sammensatt. I to artikler følger Kurtmollaiev et tjenestedesignprogram i Telenors virksomheter over hele verden. Han utvikler en måte å måle effekten av tjenestedesign på og finner at tjenestedesignprogrammet ikke fører direkte til nye tjenester i Telenor. I stedet finner han at bruken av tjenestedesign har økt Telenors evne til å innovere. Denne evnen utvikles ved at selskapet blir bedre til å fange opp ideer og muligheter fra kundene og flinkere til å omsette ideer til konkrete prosjekter – herunder å fange oppmerksomhet og oppslutning om det som er nytt. I tillegg bidrar tjenestedesign til å omstille organisasjonen. Imidlertid viser studiene hans også at overdreven bruk av tjenestedesignverktøy kan forstyrre driftseffektiviteten. Til slutt diskuterer Kurtmollaiev hvordan og hvorfor en organisasjons innovasjonsevne stammer fra formelle og uformelle lederes vilje og evne og ikke nødvendigvis fra organisasjonens rutiner og prosedyrer.

Veileder:

Professor Per Egil Pedersen, Institutt for strategi og ledelse, NHH

Tema for prøveforelesning:

The Role of Organizational Learning in Service Innovation

Om kandidaten:

Seidali Kurtmollaiev (født 1988) har vært stipendiat ved Institutt for strategi og ledelse ved NHH. Han har mastergrad i internasjonal økonomi fra Taurida National University og er utdannet siviløkonom fra Nord University.

STYRINGSTEORI OG VIRKELIGHET

Hildegunn Løken Sandal disputerte for doktorgraden ved NHH 16. november 2016 med avhandlingen «The (Re)Production of Conventional Management Thinking and the Role of Research Practice: A Discourse Analysis».

Tradisjonell styring har lenge vært kritisert for å skape organisasjoner som tenker kortsiktig, har et snevert finansielt fokus på verdiskapning og stimulerer til rigiditet og egoisme.

Med finanskrisen har negative sosiale konsekvenser av styringsmodeller igjen blitt brakt under kritisk søkelys, og det har blitt et økt behov for å forstå hvordan og hvorfor enkelte teorier

blir mer utbredt enn andre. Avhandlingen søker å bedre vår forståelse av hvordan konvensjoner innenfor bedriftsøkonomisk tenkning tar form, og analyserer her forskningens rolle.

I fire analytiske deler presenterer Sandal systemer av underliggende antakelser som skaper den tradisjonelle ideen om funksjonell styring og gir dem status som gitte sannheter. Kandidaten trekker blant annet frem hvordan antakelser om det rasjonelle, «økonomiske» mennesket og regnskapsinformasjonen som «objektiv» sannhet, bygger på et modernistisk verdensbilde hvor styring dras mot «optimale» løsninger av usynlige, rasjonelle krefter.

Kandidaten diskuterer videre hvordan produksjonen av underliggende antakelser tar form i et kunnskapssystem som tilsynelatende er dominert av en naturvitenskapelig idé om teori som objektiv sannhet, men hvor det faktiske filosofiske grunnlaget for sannhet systematisk blir unndratt eksplisitt beskrivelse og diskusjon.

Sandal argumenterer overordnet for at tradisjonell styringsteori og dens avstand til virkeligheten reproduseres som et resultat av hvordan rasjonelle ideologier og teknologier også er med å styre forskningens logikk.

Veileder:

Professor Katarina Kaarbøe, Institutt for regnskap, revisjon og rettsvitenskap, NHH

Tema for prøveforelesning:

The development and the possible future of management control

Om kandidaten:

Hildegunn Løken Sandal har vært stipendiat ved Institutt for regnskap, revisjon og rettsvitenskap ved NHH.

FINANSIELT REGNSKAP I MENNESKERETTS-ORGANISASJONER

Galina Goncharenko disputerte for doktorgraden ved NHH onsdag 5. oktober 2016 med avhandlingen «Essays on Financial Accountability of Human Rights Organizations».

Denne avhandlingen undersøker fenomenet finansielt ansvar i menneskerettsorganisasjoner. Kandidaten ser på hvordan finansiell rapportering benyttes for å tilfredsstille økende krav til ansvarsrapportering og studerer hvordan press fra interessenter og finansielle rapporteringsregler samspiller for å forme ansvarsrapporteringsrutiner i disse organisasjonene.

Første essay utforsker de viktigste ansvarsbekymringene hos ansatte i menneskerettsorganisasjoner. Det argumenteres for at slike organisasjoner står overfor det høyeste nivået av krav til finansiell ansvarsrapportering blant ideelle organisasjoner, som en følge av at de må forholde seg til givene og sine egne bekymringer knyttet til offentlige forventninger og undersøkelser.

Det andre essayet viser institusjonelle givers informasjonsbehov og undersøker deres motiv for høye finansielle rapporteringskrav. Det demonstrerer at mens de supplerer regnskapsstandardsettende organ, kan viktige interessenter utarbeide alternative rapporteringssystem ved å benytte sin innflytelse. Ved å utøve stor innflytelse på omgivelsene som menneskerettsorganisasjoner opererer innenfor og ved ikke bare å kreve ekstern, men også intern regnskapsinformasjon, påvirker givere aktivitetene til menneskerettsorganisasjoner i stor grad.

Det tredje essayet undersøker rollen til reguleringen av finansiell regnskapsrapportering når det gjelder utenlandsk finansiering av menneskerettsorganisasjoner i spesielle kontekster. Studien bidrar til den kritiske regnskapsliteraturen ved å undersøke spekteret av styringsformål som regnskapsmekanismer kan brukes til, samt vurdere samspillet mellom regnskap og rettferdiggjørelse, politikk og makt.

Veileder:

Professor Norvald Monsen (hovedveileder), Institutt for regnskap, revisjon og rettsvitenskap, NHH
Professor Dorothea Greiling, Johannes Kepler University Linz, Austria
Professor Johan Christiaens, Ghent University, Belgium

Tema for prøveforelesning:

What is accounting in human rights organizations? Principles, standards and practice

Om kandidaten:

Galina Goncharenko fra Russland har vært stipendiat ved Institutt for regnskap, revisjon og rettsvitenskap ved NHH. Hun har økonomiutdannelse fra Moscow State University og mastergrad fra NHH. I august 2016 gikk Goncharenko inn i en stilling som amanuensis ved Universitetet i Sussex.

INTERNASJONALE REGNSKAPSREGLER

Kjell Ove Røsok disputerte for doktorgraden ved NHH 28. september 2016 med avhandlingen «A Critical Assessment of Convergence with the IASB's Accounting Constructs».

Det er mange forskjellige brukere av finansregnskap og de har forskjellige behov for finansiell informasjon. Samtidig etterspørres felles regnskapsregler som gjør regnskapene sammenlignbare. IASB er en internasjonal standardsetter med mål å utvikle globale regnskapsstandarder. I utviklingen av disse regnskapsstandardene må IASB velge hvilken informasjon som skal

fremgå av regnskapene og hvilken informasjon som kan unnlates.

I denne avhandlingen studeres noen av de valg IASB har gjort. Først analyseres hvilke brukere og hvilke informasjonsbehov som er vektlagt av IASB og hvorvidt disse valgene samsvarer med informasjonsbehovene som fremgår av forskning. Videre analyseres IASBs standard for små og mellomstore selskaper (IFRS for SMEs) og hvordan Storbritannia og Norge har vurdert implementering av denne standarden. Begge landene har vedtatt eller har foreslått nasjonale endringer av standarden. I avhandlingen analyserer Røsok disse endringene nærmere og argumenterer for at IASB må se hen til slike nasjonale endringer i videre utvikling av internasjonale regnskapsregler.

Veileder:

Professor Hanne Nørreklit, Institutt for regnskap, revisjon og rettsvitenskap (NHH) og Aarhus University, Danmark
Professor Lisa Evans, University of Stirling, Storbritannia

Tema for prøveforelesning:

«Acting Globally, Applied Locally» - Have Investors Benefited from IFRS Convergence?

Om kandidaten:

Kjell Ove Røsok har vært stipendiat ved Institutt for regnskap, revisjon og rettsvitenskap, NHH. Han var tidligere partner i Ernst & Young. Kjell Ove er utdannet siviløkonom og har tatt høyere revisorstudium ved NHH og han er statsautorisert revisor.

TIDSHORISONT OG ØKONOMISKE VALG

Jens Sørli Kværner disputerte for doktorgraden ved NHH 20. september 2016 med avhandlingen «Essays on Saving and Investment Choices».

Hvorvidt endret tidshorison – forventet levealder – påvirker individuelle økonomiske beslutninger som sparing og risikotaking avhenger i stor grad familiestrukturen og husholdnings totalbalanse, viser Jens Sørli Kværner i sin doktoravhandling.

Gjennom bruk av registerdata undersøker kandidaten hvordan en kreftdiagnose påvirker økonomiske disposisjoner. Fra et økonomisk ståsted skiller en kreftdiagnose seg fra mange andre sykdommer fordi den, i tillegg til belastningen ved selve sykdomsforløpet, kan få store konsekvenser for forventet levealder. Flere svært sentrale økonomiske modeller tilsier at forventet levealder betyr mye for hvilke økonomiske disposisjoner vi foretar. Dette har vært empirisk vanskelig å teste. Kværners avhandling bidrar med ny empirisk innsikt.

I den første artikkelen ser Kværner på hvordan en kreftdiagnose, og diagnosens overlevelsessannsynlighet, påvirker sparebeslutninger i ulike familiestrukturer. Kværner finner blant annet at husholdninger med ektefelle/samboer i stor grad beholder formuen uendret. De fortsetter i samme bane selv om de plutselig blir forespeilet en kortere livshorison. Enslige uten barn reduserer derimot ofte formuen. Det samme gjør mange enslige med barn, men det skyldes i stor grad overføring av arv. Samboer, ektefelle og barn utgjør et svært viktig arvemotiv, i mange tilfeller så sterkt at egen forventet levealder ikke endrer spare- og forbruksbeslutninger.

I den andre artikkelen, som NHH-forsker Trond E. Døskeland er medforfatter på, finner bl.a. at en kreftdiagnose reduserer andel av finansiell formue plassert i risikable aktiva marginalt, og at effekten kommer fra diagnoser med relativt lav overlevelsessannsynlighet.

Veiledere:

Førsteamanuensis Trond E. Døskeland, Institutt for foretaksøkonomi, NHH
Førsteamanuensis Espen Henriksen, Institutt for finansiell økonomi, BI

Tema for prøveforelesning:

Should a SWF in a resource-rich country hedge its resource risk? If so, how?

Om kandidaten:

Jens Sørli Kværner har vært stipendiat ved Institutt for finans ved NHH. Han har bachelor- og mastergrad fra NHH. Fra 2013 til 2014 var han gjesteforsker/PhD-student ved Columbia Business School i New York. I dag er han ansatt ved Handelshøyskolen BI.

WE CARE, AND WE MEAN IT

Mads Nordmo disputerte for doktorgraden ved NHH 16. september 2016 med avhandlingen «We care, and we mean it»: Psychological mechanisms influencing perceptions of sincerity in CSR communication.

Bedrifters sosiale ansvar kan forstås som forankret i to typer logikk; markedsmessige hensyn og genuin ansvarlighet. Når medarbeidere og konsumenter vurderer bedrifters sosiale ansvarlighet, er vi ikke bare opptatt av hva bedriftene gjør, men også deres motiver, altså i hvilken grad det er genuin ansvarlighet eller merkantile hensyn som motiverer bedriften til ansvarlighetstiltak.

Mads Nordmos avhandling består av tre artikler som utforsker hvordan sosial ansvarlighet oppfattes som forskjellige, avhengig av ulike trekk ved melding og avsender.

Den første artikkelen viser at antall argumenter som brukes i promotering av sosialt ansvar har ulike effekter. Ved positiv promotering får man ulike utfall avhengig av om man bruker to, tre eller fire argumenter. For eksempel liker folk selskapet bedre hvis det presenteres for fire positive argument, i stedet for to positive argument. Ved negativ promotering gir ulike antall argumenter ingen forskjeller i utfall.

Den andre artikkelen demonstrerer at ledere som har hatt en «nær døden opplevelse» oppfattes som mer motivert av moralske verdier og mindre motivert av økonomisk gevinst. I den tredje artikkelen viser Nordmo at beslutninger som er tuftet på spontan innsikt (aha-opplevelser) oppfattes som mer motivert av moralske verdier, forutsatt at påstanden om spontan innsikt fremstår som realistisk.

Veileder:

Professor Marcus Selart, Institutt for strategi og ledelse, NHH

Tema for prøveforelesning:

Psychological factors influencing sincerity in CSR-communications: Relevance, Opportunities, Challenges

Om kandidaten:

Mads Nordmo har vært stipendiat ved Institutt for strategi og ledelse ved NHH. Etter at Nordmo var ferdig utdannet psykolog fra Universitetet i Bergen i 2011, tok han Grunderskolen. Han har undervist ved NHH, noe som ga ham studentenes foreleserpris i 2012. I dag jobber han som høyskolelektor ved Handelshøyskolen BI.

ANSVARLIG ETTER Å HA BLITT «NUDGET»?

Sebastian Fest disputerte for doktorgraden ved NHH 9. september 2016 med avhandlingen «Choice and Attitudes towards Inequality».

Forskning som har sett på hvordan valg påvirker våre holdninger til økonomiske ulikhet og oppfatning av personlig ansvarlighet, har studert denne sammenhengen i situasjoner der folk tydelig har gjort et selvstendig valg og der det foreligger en klar årsakssammenheng mellom valget og utfallet. Men: I mange økonomiske situasjoner finner en ofte ikke disse faktorene.

Denne avhandlingen studerer derfor holdninger til økonomisk ulikhet og personlig ansvar i situasjoner der de nevnte faktorene spiller en viktig rolle. Ved hjelp av en rekke incentiverte økonomiske eksperimenter, undersøker Sebastian Fest holdninger til ulikhet som skyldes individuelle valg i situasjoner der det enten ikke kan sies at det foreligger en klar årsakssammenheng mellom valg og utfallet eller hvor valgene har blitt bevisst påvirket av andre. De tre kapitlene tar for seg ulike problemstillinger.

Det første kapitlet undersøker hvorvidt folk holdes ansvarlig for utfall som følge av nominelle eller tvungne valg. Det andre kapitlet undersøker om folk holdes mindre ansvarlig for valg som har vært ledet av en «nudge». I det tredje kapitlet ser Fest spesielt på hvordan folk som avviker fra et standardvalg (en default) i stedet for å følge defaulten, er holdt personlig ansvarlig for utfallet av sine valg.

Veileder:

Professor Alexander W. Cappelen, Institutt for samfunnsøkonomi og The Choice Lab, NHH

Tema for prøveforelesning:

Behavioral Economics and the Design of Social Policies

Om kandidaten:

Sebastian Fest har vært stipendiat ved Institutt for samfunnsøkonomi ved NHH. Han har bachelor- og mastergrad fra NHH. Han er i dag ansatt som postdoktor ved Handelshøyskolen ved Universitetet i Stavanger

KOMMUNIKASJONSTRØBBEL I GLOBALE SELSKAPER

Annelise Ly disputerte for doktorgraden ved NHH 9. september 2016 med avhandlingen «International Internal Communication in the Workplace: A Transdisciplinary Approach».

Vellykket kommunikasjon blant medarbeidere er essensielt på arbeidsplassen, men kan være krevende. Ekstra utfordrende blir det når man kommuniserer på den globale arbeidsplassen, med kolleger fra flere land og med ulike morsmål, på et språk – gjerne engelsk – som man ikke mestrer like godt som sitt morsmål. Dette kan lett skape misforståelser, frustrasjon, og føre til dårlig

samarbeid.

I denne avhandlingen studerer Annelise Ly hva slags utfordringer ansatte kan oppleve når de jobber med kolleger fra flere land. Studien fokuserer på samarbeid mellom nordeuropeere (nordmenn, svensker og tyskere) og asiater (kinesere og koreanere).

Ly viser at kulturforskjeller mellom kolleger ikke er et hinder i seg selv for et godt samarbeid. Mangel på kommunikasjonsferdigheter i engelsk kan, tvert imot, være avgjørende. Dette viser seg spesielt når man ikke er enig eller skal kritisere, når man skal uttrykke det på epost og når eposten i tillegg skal skrives på engelsk.

Ved å belyse temaet fra perspektiver fra blant annet lingvistikk, interkulturell kommunikasjon og organisasjonsteori, samt ved å kombinere en rekke metoder, får Ly en helhetlig forståelse av måten kommunikasjon på den globale arbeidsplassen foregår og er oppfattet. Til slutt foreslår Ly konkrete tiltak (språkkurs, seminar om kommunikasjon mm.) som kan implementeres for å forbedre kommunikasjon på den globale arbeidsplassen.

Veiledere:

Professor Sunniva Whittaker (hovedveileder), Institutt for fagspråk og interkulturell kommunikasjon, NHH
Professor Anne Kari Bjørge, Institutt for fagspråk og interkulturell kommunikasjon, NHH
Professor Helen Spencer Oatey, Centre for Applied Linguistics, University of Warwick

Tema for prøveforelesning:

Doing Linguistic Research at the Workplace: Methodological Issues and Best Practices

Om kandidaten:

Annelise Ly har vært stipendiat ved Institutt for fagspråk og interkulturell kommunikasjon ved NHH. Hun har mastergrad i fransk fra Universitet i Bergen (2009) and en internasjonal master i ledelse fra SKEMA Business School i Lille, France (2006). Ly underviser i interkulturell kommunikasjon og kinesisk forretningskultur, ved NHH.

VERTIKALE BINDINGER

Simen Aardal Ulsaker disputerte for doktorgraden ved NHH torsdag 1. september 2016 med avhandlingen «On vertical restraints: Essays in Industrial Organization».

Kontrakter mellom bedrifter er ofte komplekse. Vertikale restriksjoner – eller bindinger – er en samlebetegnelse på kontraktselementer som kommer i tillegg til en konstant enhetspris. I Norge er bindende videresalgspriser i bokbransjen et eksempel på dette. Avhandlingen studerer hvordan vertikale restriksjoner ikke bare påvirker profittfordelingen i en næring, men også hvilke produkter som blir gjort tilgjengelige for konsumentene, og til hvilke priser.

Avhandlingens første kapittel, som er skrevet sammen med NHH-professorene Øivind Anti Nilsen and Lars Sørgard, illustrerer hvordan faste overføringer som kommer i tillegg til en konstant enhetspris kan påvirke effektene av en fusjon mellom to produsenter. Med utgangspunkt i fusjonen mellom Prior og Nordgården i det norske markedet for egg, viser kapitlet hvordan en fusjon som øker produsentenes markedsrett ikke trenger å føre til økte priser for konsumentene, men kun til en overføring av profitt fra forhandlere til produsenter.

Det andre kapittelet studerer hvordan ekskluderende kontrakter, det vil si kontrakter hvor en kjøper forplikter seg til ikke å kjøpe fra andre selgere, påvirker distribusjonen av nye produkter. En teoretisk modell illustrerer hvordan en produsent kan skrive ekskluderende kontrakter med sine kunder, og på den måte forhindre at en produsent med et konkurrerende produkt etablerer seg.

Tredje og fjerde kapittel omhandler kvantumsrestriksjoner, det vil si begrensninger på hvor stort kvantum en kjøper kan kjøpe til en gitt enhetspris. Kapitlene viser gjennom teoretiske modeller hvordan kvantumsrestriksjoner kan påvirke både konsumentpriser og fordelingen av profitt i en næring.

Veiledere:

Professor Lars Sørgard (hovedveileder), Institutt for samfunnsøkonomi, NHH
Professor Thibaud Vergé, ENSAE/CREST

Tema for prøveforelesning:

Resale Price Maintenance: Economic theories and legal treatment

Om kandidaten:

Simen Aardal Ulsaker har vært stipendiat ved Institutt for samfunnsøkonomi, ved NHH. Han har en master i økonomi fra Universitetet i Bergen. Ulsaker går inn i en stilling som postdoktor ved samme NHH-institutt.

VANSKELIG Å FORLATE BUDSJETTENE

Danielius Valuckas disputerte for doktorgraden ved NHH 31. august 2016 med avhandlingen «Rise and Fall of Budget Initiatives».

Utfordringene med budsjettering synes å være allment akseptert. Det samme er ikke tilfelle når det gjelder løsningene på problemene. En radikal løsning er å forlate budsjettene: beyond budgeting. Få organisasjoner har imidlertid valgt denne løsningen.

Målet med avhandlingen er å undersøke hvorfor en styringsmodell uten budsjetter ikke

har blitt mer utbredt.

Den første artikkelen utforsker hvordan budsjetter kan være problematiske. Forfatterne finner to hovedinnvendinger mot budsjetter. For det første kan budsjetter føre til svakere strategisk fokusering i økonomistyringen. Videre viser studien at budsjetter kan innebære manglende respons på endringer i omgivelsene (f.eks. endringer i konkurransesituasjonen). Studien viser også at administrerende direktører, eldre eller kvinnelige ansatte, oppfatter at budsjetter tilfører høyere verdi i organisasjonen.

I den andre studien undersøker Valuckas initiativ til å implementere beyond budgeting. Det ser ut til at det er svært vanskelig å innføre, selv i en kontekst som synes å være åpen for slike endringer. Tilstedeværelsen av en innflytelsesrik endringsagent er ikke tilstrekkelig for å klare å gjennomføre disse endringene.

Valuckas analyserer diskusjonene om beyond budgeting og svakheter i lærebøker om tradisjonell budsjettering. Kritiske innvendinger blir sjelden presentert, og de som finnes synes å mangle forankring i vitenskapelig argumentasjon. Eksisterende kunnskap har en tendens til å forbli uimotsagt, og alternativene blir ikke vist.

Veiledere:

Professor Trond Bjørnenak (hovedveileder), Institutt for regnskap, revisjon og rettsvitenskap, NHH
Professor Bino Catasús, Stockholm University

Tema for prøveforelesning:

Budgeting and the role of corporate and educational culture

Om kandidaten:

Danielius Valuckas har vært stipendiat ved Institutt for regnskap, revisjon og rettsvitenskap ved NHH. Han har en bachelor fra Stockholm School of Economics (i Riga) og mastergraden fra NHH.

PROFESJONALISERING AV ØKONOMISTYRINGSFAGET I RUSSLAND

Alena Golyagina disputerte for doktorgraden ved NHH tirsdag 30. august 2016 med avhandlingen «Management Accounting Professionalization: The Case of Russia».

Avhandlingen undersøker hvordan økonomistyring som fagfelt har blitt profesjonalisert, i en post-sovjetisk sammenheng. Golyagina sporer fagets utvikling i Russland og analyserer utdanningen slik den blir gitt i dag. På denne måten tilfører hun ny kunnskap om globaliseringen av økonomistyringsfaget.

Den første artikkelen undersøker hvordan en internasjonal sertifisering i økonomistyring har bidratt til profesjonalisering av feltet *management accounting* i Russland. Analysen avslører at yrkesmessige og kontekstuelle faktorer påvirker beslutninger om å forfølge en såkalt CMA-sertifisering i Russland.

I den andre artikkelen undersøker Golyagina de grunnleggende endringene som skjedde i universitetssektoren etter Sovjetunionens sammenbrudd. Statlige myndigheters logikk dominerte høyere utdanning innen regnskap i Sovjet-perioden, men etter Sovjets fall, ble situasjonen mer kompleks. Profesjonen og markedet har i større grad overtatt statens rolle som premissgiver for den faglige utviklingen.

Den tredje artikkelen tar for seg hvordan og i hvilken grad populære internasjonale lærebøker i regnskap og økonomistyring presenterer kunnskap om management accounting-teknikker. Ved å analysere fire teknikker i fem bestselgende britiske og amerikanske lærebøker, viser artikkelen betydelig variasjon i hvordan teknikkene kommuniseres, noe som også vil kunne påvirke hvordan teknikkene forstås og over tid også brukes.

Veiledere:

Professor Trond Bjørnenak (hovedveileder) Institutt for regnskap, revisjon og rettsvitenskap, NHH
Førsteamanuensis Rafael Heinzelmann, Institutt for regnskap, revisjon og rettsvitenskap, NHH
Professor Anatoli Bourmistrov, Nord University

Tema for prøveforelesning:

Local construction of the management accounting profession and implications for its global convergence

Om kandidaten:

Alena Golyagina har vært stipendiat ved Institutt for regnskap, revisjon og rettsvitenskap ved NHH. Hun har utdanning i språkfag og organisasjonsledelse fra Kazan State Technical University, Russland, og var ferdig med mastergraden ved NHH i 2012.

NORSK LEDERSKAP

Berit Sund disputerte for doktorgraden ved NHH tirsdag 28. juni 2016 med avhandlingen «Norwegian Leadership: A Culturally Congruent Approach».

Ledelse er kulturavhengig: Det som oppfattes som god ledelse varierer fra land til land. Dette innebærer at ledere som ønsker å være effektive bør ha kunnskaper om de lokale forventninger til ledelse, og lede i tråd med disse.

På denne bakgrunn har ledelse vært utforsket i mange ulike land, men i liten grad i Norge. Avhandlingens første del kartlegger aspekter som

tilsammen utgjør norsk ledelse. Sund trekker blant annet frem fokus på tette, likeverdige relasjoner mellom leder og medarbeider, respekt for medarbeideres evner og kompetanse og forventninger om medarbeideres utvikling gjennom prøving og feiling, som viktige komponenter.

I avhandlingens andre og tredje del studere kandidaten ulike effekter av norsk ledelse. Blant annet ser slik kulturtilpasset ledelse ut til å bidra til at medarbeidere opplever økt tillit til leder samt færre negative følelser for ham eller henne. Dette ses i sammenheng med en økt tendens hos medarbeidere til å utvise mer frivillig, støttende atferd på jobben, og mindre kontraproduktiv atferd.

Avhandlingens siste del er en teoretisk utforskning av svakheter i litteraturen om kulturavhengig ledelse. Studien argumenterer for at visse nasjonalkulturelle verdier kan fungere hemmende på innovasjon, noe som innebærer at ledelse som bygger på slike verdier kan føre til verdiforringelse snarere enn verdiskaping.

Veiledere:

Professor Rune Lines (hovedveileder), Institutt for strategi og ledelse, NHH
Professor Marcus Selart, Institutt for strategi og ledelse, NHH
Professor Bård Kuvaas, BI

Tema for prøveforelesning:

Will globalization make «Natural Norwegian Leadership» a dinosaur or a role model for the future?

Om kandidaten:

Berit Sund (født 1981) har vært stipendiat ved Institutt for strategi og ledelse ved NHH. Hun jobber i dag som forsker ved Samfunns- og næringslivsforskning, NHH.

REGNSKAPSKVALITET- OG EFFEKTIVITET

Patricia Wellmeyer disputerte for doktorgraden ved NHH mandag 27. juni 2016 med avhandlingen «Auditing in the Post Sox Environment: A Portfolio of Studies Examining Elements of the Assurance Gathering Process and the Impact of these on the Current and Future States of Audit Quality and Efficiency».

Studiene i avhandlingen gir innsikt i hvordan ulike miljø-, prosess-, og revisorrelaterte faktorer påvirker revisjonskvaliteten og kostnadseffektiviteten i revisjonen.

Den første studien undersøker om forekomsten og utformingen av revisjonsklientens «Enterprise System» (ES) påvirker revisjonskvaliteten og kostnadseffektiviteten i revisjonen.

Studien finner at implementeringen av ES er assosiert med forbedringer i revisjonskvaliteten, reflektert med generelt færre rettelser av det avlagte regnskapet, en større sannsynlighet for at revisorer signaliserer et fortsatt drift problem i revisjonsberetning for foretak som senere går konkurs, og høyere unormale periodiseringer i regnskapet.

Avhandlingens andre studie er en feltstudie. Funnene indikerer at revisorer i stor grad benytter seg av revisjonsfirmaets teknologi og tabeller ved vurderinger knyttet til stikkprøver, spesielt ved fastsettelse av utvalgsrisiko og utvalgsstørrelser for test av kontroller. Forfatterne finner også at det blant revisorer er en generell mangel på kompetanse i forståelsen av underliggende stikkprøvebegreper og i vurderingen av feil ved statistiske stikkprøver.

I den siste studien gjør kandidaten et kontrollert eksperiment for å undersøke virkningen av individuelle versus teambaserte beslutningsprosesser i revisjon. Resultatene tyder på at sistnevnte ikke endrer revisorenes risikovurderinger vesentlig. Funnene viser at revisorer tar beslutninger med mer risiko etter teamdiskusjoner når diskusjonene foregår ansikt til ansikt versus når de gjennomføres ved bruk av PC, når revisjonserfaringen er økende, og med noen versus ingen tidligere erfaring fra revisjonsoppdrag med teammedlemmer.

Veileder:

Professor Iris Stuart, Institutt for regnskap, revisjon og rettsvitenskap, NHH

Tema for prøveforelesning:

How has Auditing Changed in the Post-SOX Environment?

Om kandidaten:

Patricia Wellmeyer har vært stipendiat ved Institutt for regnskap, revisjon og rettsvitenskap ved NHH. Hun er ansatt som forsker og programleder ved The Paul Merage School of Business (University of California Irvine).

INKUBATORERS ROLLE FOR OPPSTARTBEDRIFTER

Hans Anton Stubberud disputerte for doktorgraden ved NHH torsdag 23. juni 2016 med avhandlingen «Business Incubators and Entrepreneurial Performance: The Influence of Network Value and Absorptive Capacity».

effekt.

Spesielt undersøkes i hvilken grad inkubatorer bidrar til økt verdi gjennom entreprenørers nettverk og evne til læring. Studien undersøker om bidraget til verdi fra nettverk og læringssevne er større for bedrifter i inkubatorer enn for bedriftene som ikke har slik tilknytning.

Det er gjennomført en spørreundersøkelse blant bedrifter som ble startet i perioden 2008-2012. Data fra 651 bedrifter ble utnyttet til analyseformål. Dataene indikerer at de som er knyttet til inkubatorer har større sannsynlighet for å etablere bedre forretningsmessig verdi gjennom sine nettverk enn de som ikke er tilknyttet inkubator. Det samme gjelder også for mulighetene for læring som stimulerer til utvikling av bedriften. I tillegg har forretningsutvikling gjennom nettverk positiv betydning for læring. Funnene er signifikante og støtter hypotesen om at tilknytning til en inkubator har positiv betydning for nettverksverdi og læring og som igjen stimulerer bedret måloppnåelse.

Veiledere:

Professor Sven A. Haugland (hovedveileder), Institutt for strategi og ledelse, NHH
Professor Kåre Sandvik, Høgskolen i Sørøst-Norge
Professor Håvard Ness, Høgskolen i Sørøst-Norge

Tema for prøveforelesning:

Discuss how the results of this study may be used to develop the incubator concept in Norway in order to increase new venture performance

Om kandidaten:

Hans Anton Stubberud (født 1962) har vært stipendiat ved Institutt for strategi og ledelse ved NHH. Stubberud har vært dekan ved Høgskolen i Sørøst-Norge (Handelshøgskolen og fakultet for samfunnsvitenskap) siden 2006.

Små og nystartede bedrifter har stor betydning for samfunnets økonomiske utvikling og verdiskaping. Mange bedrifter som etableres har imidlertid vanskeligheter med god lønnsomhet og med å overleve. Denne doktorgradsavhandlingen fokuserer på inkubatorers rolle for å stimulere og hjelpe oppstartbedrifter til å oppnå suksess og i hvilken grad inkubatortilknytning har positiv

PUBLIKASJONAR FRÅ NHH

RYGG, KRISTIN

Was Malinowski Norwegian?
Journal of Intercultural Communication

JURANEK, STEFFEN, SCHINDLER DIRK
SCHJELDERUP, GUTTORM

Taxing Royalty Payments (discussion paper)

SISSEL JENSEN AND LARS SØRGARD

Fine schedule with heterogenous cartels: are the wrong cartels deterred?
Journal of Competition Law & Economics

DAHL, TRINE FLØTTUM, KJERSTI AND
RIVENES, VEGARD

Young Norwegians and their views on climate change and the future: findings from a climate concerned and oil-rich nation
Journal of Youth Studies

YAN, SHIYU ESKELAND, GUNNAR S.

Greening the Vehicle Fleet: Evidence from Norway's CO₂ Differentiated Registration Tax (discussion paper)

RAFAEL HEINZELMANN

Comparing Professions in UK and German-speaking Management Accounting Accounting in Europe 2016

GJESDAL, ANJE MÜLLER

Exploring an environmental neologism in Norwegian across corpora
Neologica

NICOLAS TREICH AND FRED SCHROYEN

The power of money: wealth effects in contests
Games and Economic Behavior

ZAKERI, GOLBON PRITCHARD, GEOFF
BJØRNDAL, METTE BJØRNDAL, ENDRE

Pricing wind: A revenue adequate, cost recovering uniform price for electricity markets with intermittent generation (discussion paper)

LINDA GRØNNING, TINA SØREIDE, RASMUSS
WANDALL

An efficient anticorruption sanctions regime. The case of the World Bank
The Chicago Journal of International Law

ANDERSON, SIMON P. FOROS, ØYSTEIN
KIND, HANS J.

Competition for advertisers and viewers in media markets
The Economic Journal, Online 19.09.2016

LUND, ARNE-CHRISTIAN STEINSHAMN,
STEIN IVAR

Why Increased Uncertainty may lead to more Risky Behavior
Natural Resource Modeling, Online 04.09.2016

FUGLSETH, ANNA METTE GRØNHAUG,
KJELL JØRNSTEN, KURT

Students' Ability to Apply Their Knowledge in a Gaming Exercise: An Exploratory Study
Scandinavian Journal of Educational Research, Online 06.09.2016

LADLEY, DAN, TERJE LENSBERG, JAN
PALCZEWSKI OG KLAUS REINER SCHENK
HOPPE

Fragmentation and stability of markets
Journal of Economic Behavior and Organization

NILS FRIEWALD, CHRISTOPHER A.
HENNESSY OG RAINER JANKOWITSCH

Secondary Market Liquidity and Security Design: Theory and Evidence from ABS Markets
Review of Financial Studies

B. ESPEN ECKBO, KARIN S. THORBURN OG
WEI WANG

How Costly is Bankruptcy for the CEO?
Journal of Financial Economics

EINAR BAKKE, TORE LEITE OG KARIN S.
THORBURN

Partial Adjustment to Public Information in the Pricing of IPOs (discussion paper)

MICHAEL KISSER, JOHN KIFF, ERIK S.
OPPERS OG MAURICIO SOTO

Do pension plans exploit regulatory leeway to manage pension liabilities (discussion paper)

TORE LEITE

Debt, Equity and the (Modified) Pecking Order (discussion paper)

ANNE KARI BJØRGE AND SUNNIVA
WHITTAKER

Corporate values: A linguistic approach
International Journal of Cross Cultural Management

ANNELISE LY

Getting access to language data in the workplace: role enactment as a data-generation method
In: Alessi and Jacobs (eds): The Ins and Outs of Business and Professional Discourse Research. Reflections on Interacting with the Workplace.
Palgrave Macmillan

GISLE ANDERSEN

Relevance
In: Karin Aijmer og Christoph Rühlemann. Corpus Pragmatics. Cambridge University Press

TRINE DAHL

Contested science in the media: linguistic traces of news writers' framing activity
Written Communication (32 (1), 39-65).

INGRID SIMONNÆS

Basiswissen deutsches Recht für Übersetzer (Berlin: Frank & Timme)

KNUT AASE

Life Insurance and Pension Contracts II: The Life Cycle Model with Recursive Utility
ASTIN Bulletin

H. LINDSTAD OG GUNNAR S. ESKELAND

Low carbon maritime transport: How speed, size and slenderness amounts to Substantial Capital Energy Substitution, Transportation Research Part D: Transport and Environment, 2015, 41, 244-256.

JARLE MØEN OG H. S. THORSEN

Publication Bias in the Returns to R&D Literature
Journal of the Knowledge Economy

METTE BJØRNDAL, ENDRE BJØRNDAL, A.
CULLMANN OG M. NIESWAND

Finding the Right Yardstick: Regulation under Heterogeneous Environments (discussion paper)

GULBRANDSEN, E.G., JØRGENSEN, S.,
KAARBØE, K. OG PEDERSEN L.J.T.

Developing Management Control Systems for Sustainable Business Models.
Beta: Scandinavian Journal of Business Research

DØSKELAND, T. OG PEDERSEN, L.J.T

Investing with Brain or Heart? A Field Experiment on Responsible Investment Management Science.

PETHERBRIDGE, J. OG W. F. MESSIER, JR.

The impact of PCAOB regulatory actions and engagement risk on auditors' internal audit reliance decisions
Journal of Accounting and Public Policy.

KRAUSSMAN, M. OG W. F. MESSIER, JR.

An updated analysis of enforcement actions against engagement quality reviewers
Current Issues in Auditing

MESSIER, W. F. JR., J. C. ROBERTSON AND C.
A. SIMON

The effects of client management concessions and ingratiation attempts on auditors' trust and proposed adjustments
Advances in Accounting

RUF, M., AND D. SCHINDLER

Debt Shifting and Thin-Capitalization Rules - German Experience and Alternative Approaches
Nordic Tax Journal

ROBBESTAD, A., AND KAARBØE, K.

The construction of the income statement in public sector - a study of change agents struggle
Journal of accounting and organizational change.

EILFISEN, AA., CO-AUTHOR MESSIER W.F.

Materiality Guidance of the Major Public Accounting Firms
Auditing: A Journal of Practice and Theory.

BEISLAND, L. A., AND K. H. KNIVSFLÅ

Have IFRS Changed how Stock Prices are Associated with Earnings and Book Values? Evidence from Norway
Review of Accounting and Finance

CHIARA CANTA AND MARIE-LOUISE
LEROUX

Public and private hospitals, congestion, and redistribution
Journal of Public Economic Theory

STIG TENOLD

Gas Lion: The first Clyde-built gas carrier and a microcosm of Norwegian shipping
The Mariner's Mirror

PUBLIKASJONAR FRÅ SNF

SNF si forskning er ein viktig kjelde til informasjon og kunnskap for næringsliv, offentlege myndigheiter og ålmenta. All forskning gjerast offentleg tilgjengeleg.

RAPPORTER:

MATHIAS GRØNHAUG REIERTH OG JULIET TRONSTAD

Effektive team. Kognitiv motivasjon og maksimerings betydning for hvordan team arbeider og presterer

EIRIK VATNE

Syssetting i petroleumsvirksomhet 2015. Omfang og lokalisering av ansatte i oljeselskap og den spesialiserte leverandørindustrien

IVAR GAASLAND OG TOMMY STAAHL GABRIELSEN

R01/16: Bruk av markeder og konkurranse i omsetning av matvarer – utfordringer og muligheter

THEA JARNEID HOLMEN AND INGVID SKURTVEIT

R01/15: A Longitudinal Perspective on Rolling Forecasts & Interactions

ERIK DØVING, PAUL N. GOODERHAM OG HENRIK ØHRN

R14/15: HR-feltet i Norge 1995-2014: Stabilitet og profesjonalisering?

TORSTEIN NESHEIM

R13/15: Enhetlig styring i en mangfoldig stat? En kunnskapsoversikt over betingelser for ledelse, styring, organisering og samordning i staten

EIRIK VATNE

R05/15: Growth and Innovation: Venture capital, private equity, and innovation processes in service industries

EVANGELOS TOUMASATOS AND FO WANG

R06/15: A Bioeconomic and Game Theoretic Analysis of the Northeast Atlantic Mackerel Dispute

PER HEUM, KÅRE PETTER HAGEN, EVA BENEDICTE NORMAN, VICTOR D. NORMAN OG LINDA ORVEDAL

R12/15: Samferdselsprosjekters betydning for verdiskapningen. Holddepunkter for en samfunnsøkonomisk tilnærming

ARBEIDSNOTATER:

YUANMING NI AND STEIN I. STEINSHAMN

Optimal fishing mortalities with age-structured bioeconomic model - a case of NEA mackerel

HENRIK FJELLSTAD OG EIRIK SUND KARLSEN

A12/15: Koordinert adferd i banknæringen. Prissignalisering – et problem for samfunnet?

KRISTIN WARD HEIMDAL OG KRISTOFFER JOHNSEN SOLBERG

A11/15: The effect of competition on non-performing loan rates. Evidence from the Norwegian banking market

TROND BJØRNDAL, ANA BRASÃO, JORGE RAMOS OG AMALIE TUSVIK

A13/15: The Portuguese Fish Processing Industry from the 1960s to the Present

ENDRE BERNER, AKSEL MJØS AND MARIUS OLVING

A15/15: NORWEGIAN CORPORATE ACCOUNTS – Documentation and quality assurance of SNF's and NHH's database of accounting and company information for Norwegian companies

ARTIKLER

KVAMSDAL, S.F. (2016)

'Technical Change as a Stochastic Trend in a Fisheries Model', Marine Resource Economics (forthcoming).

NESHEIM, T. AND HUNSKAAR, H.M. (2015)

When employees and external consultants work together on projects: Challenges of knowledge sharing', International Journal of Project Management, Vol. 33(7), 1417-1424.

BJØRNDAL, T., CHILD, A., LEM, A. AND DEY, M.M. (2015)

'Value Chain Dynamics and the Small-scale Sector: A Summary of Findings and Policy Recommendations for Fisheries and Aquaculture Trade', Aquaculture Economics & Management, Vol. 19(1), 148-173.

LINDSTAD, H., ESKELAND, G., PSARAFTIS, H., SANDAAS, I. AND STRØMMAN, A.H. (2015)

'Maritime shipping and emissions: A three-layered, damage-based approach', Ocean Engineering, Vol. 110(B), 94-101.

ÅDLAND, R. AND JIA, H. (2015)

'Shipping market integration – the case of sticky newbuilding prices', Maritime Economics & Logistics, 17, 389-398. DOI: 10.1057/mel.2014.35.

STEINSHAMN, S.I. AND EKERHOVD, N.-A. (2015)

'Economic benefits of multi-species management: The pelagic fisheries in the North East Atlantic', Marine Resource Economics (forthcoming).

JAKUBANECS, A. AND SUPPHELLEN, M. (2015)

'Cultural embeddedness of products: A new measurement of culture and its effects', International Journal of Market Research (forthcoming).

OPPEDAL BERGE, L.I., BJORVATN, K., GARCIA PIRES, A.J. AND TUNGODDEN, B. (2015)

'Competitive in the Lab, Successful in the Field?' Journal of Economic Behavior & Organization, 118, 303-317.

HOPLAND, A.-O. AND KVAMSDAL, S.F. (2015)

'Optimal Maintenance Scheduling of Local Public Purpose Buildings', Property Management (forthcoming).

KVAMSDAL, S.F. AND SANDAL, L.K. (2015)

'The Ensemble Kalman Filter for Multidimensional Bioeconomic Models', Natural Resource Modeling, Vol. 28(3), 321-347.

GARCIA PIRES, A.J. (2015)

'Competitiveness-Shifting Effects and the Prisoner's Dilemma in International R&D Subsidy Wars', International Economics, 142, 32-49.

KALLEBERG, A.L., NESHEIM, T. AND OLSEN, KAREN M. (2015)

'Job quality in triadic employment relations: Work attitudes of Norwegian temporary help agency employees', Scandinavian Journal of Management, http://dx.doi.org/10.1016/j.scaman.2015.03.002.

MJELDE, M.E. OG NESHEIM, T. (2015)

'Ledelse i ulike kontekster', Magma, nr. 2, 62-72.

DAHL, S.Å., HANSEN, H.T. AND VIGNES, B. (2015)

'His, Her, or Their Divorce? Marital Dissolution and Sickness Absence in Norway', Journal of Marriage and Family, Vol. 77, 461-479.

GARCIA PIRES, A.J. (2015)

'Multinationals, R&D and Endogenous Productivity Asymmetries', International Economic Journal, 29, 95-119.

GARCIA PIRES, A.J. (2015)

'Brain Drain and Brain Waste', Journal of Economic Development,

NESHEIM, T. AND SMITH, J. (2015)

'Knowledge sharing in projects: Does employment arrangement matter?' Personnel Review, 44(2), 255-269.

POUDEL, D., KVAMSDAL, S.F. AND SANDAL, L.K. (2015)

'Stochastically Induced Critical Depensation and Risk of Stock Collapse', Marine Resource Economics, 30(3), 297-313.

KVAMSDAL, S.F., POUDEL, D. AND SANDAL, L.K. (2014)

'Harvesting in a Fishery with Stochastic Growth and a Mean-Reverting Price', Environmental and Resource Economics, DOI: 10.1007/s10640-014-9857-x.

LIU, X., LINDROOS, M. AND SANDAL, L.K. (2014)

'Sharing a Fish Stock When Distribution and Harvest Costs are Density Dependent', Environmental and Resource Economics, DOI: 10.1007/s10640-014-9858-9.

ADHIKARI, C.B. AND BJØRNDAL, T. (2014)

'Economic Relationship between Access to Land and Rural Poverty in Nepal', Applied Economics Journal, Vol. 21(1), 20-41.

BJØRNDAL, T., LAPPO, A. AND RAMOS, J. (2014)

'An economic analysis of the Portuguese fisheries sector 1960-2011', Marine Policy, DOI:10.1016/j.marpol.2014.06.004.

ADMINISTRERENDE DIREKTØR
Svenn-Åge Dahl, 55 95 95 58
svenn-age.dahl@snf.no

ADMINISTRASJONSSJEF
Cathrine Risa, 55 95 97 20
cathrine.risa@snf.no

ARBEID OG UTDANNING
Programleder Kjell G. Salvanes
kjell.salvanes@nhh.no

ATFERDSØKONOMI
Programleder Alexander W. Cappelen
alexander.cappelen@nhh.no

ENERGI, NATURRESSURSER OG MILJØ (ENE)
Programleder Stein Ivar Steinshamn
stein.steinshamn@nhh.no

FUTURE-ORIENTED CORPORATE SOLUTIONS (FOCUS)
Programleder Inger G. Stensaker
inger.stensaker@nhh.no

NÆRINGSØKONOMI OG KONKURRANSEPOLITIKK
Programleder Kurt R. Brekke
kurt.brekke@nhh.no

SKATT OG OFFENTLIG ØKONOMI
Programleder Guttorm Schjelderup
guttorm.schjelderup@nhh.no

TJENESTEINNOVASJON OG MERKEVAREBYGGING
Programleder Helge Thorbjørnsen
helge.thorbjornsen@nhh.no

KONTORADRESSE:

Samfunns- og næringslivsforskning AS
Helleveien 30, 5045 Bergen

SENTRALBORD:
55 95 95 00

INTERNETT:
www.snf.no

E-POST:
snf@snf.no

NHH BULLETIN

ANSV.RED: Komm.-sjef Kristin Risvand Mo (NHH)
REDAKTØR: Sigrid Folkestad (NHH)
FAGREDAKTØR: Harald Engesæth (AFF) og Svenn-Åge Dahl (SNF)

ADMINISTRERENDE DIREKTØR
Trond Søreide
trond.soreide@aff.no

AVDELINGSDIRECTØR
Beate Karlsen
beate.karlsen@aff.no

AVDELINGSDIRECTØR
Harald Engesæth
harald.engesaeth@aff.no

AVDELINGSDIRECTØR
Olav Haugene
olav.haugene@aff.no

SALGSDIRECTØR
Liz Hellevig
liz.hellevig@aff.no

PROGRAMDIRECTØR
SOLSTRANDPROGRAMMET
Beate Karlsen
beate.karlsen@aff.no

PROGRAMDIRECTØR
AFF YNGRE LEDERE
Harald Engesæth
harald.engesaeth@aff.no

KONTORADRESSE:

AFF (ADMINISTRATIVT FORSKNINGSFOND)
Helleveien 30, 5045 Bergen
Drammensveien 44, N -0271 Oslo
Litlabergveien 33, N - 4050 Sola

SENTRALBORD:
815 55 345

INTERNETT:
www.aff.no

For tilbakemeldinger, eller informasjon: bulletin@nhh.no
Tlf. 55 95 97 02

UTGIVER: NHH, AFF, SNF
OPPLAG: 12000
FORSIDE: Øyvind Lothe

TRYKK: Molvik Grafisk
Redaksjonen ble avsluttet 15. nov. 2016
GRAFISK DESIGN/SATS: Reine Linjer

REKTOR
Frøystein Gjesdal

PROREKTOR
Sunniva Whittaker

VISEREKTOR
Gunnar E. Christensen
Helge Thorbjørnsen

ADMINISTRERENDE DIREKTØR
Nina Skage

PROGRAMUTVALG:

BACHELORUTDANNINGEN
Dekan Per E. Manne

MASTERUTDANNINGEN
Dekan Jan I. Haaland

DOKTORGRADSUTDANNINGEN
Dekan Helge Thorbjørnsen

ETTER- OG VIDEREUTDANNING
Dekan Inger G. Stensaker

INSTITUTTLEDERE:

- Institutt for regnskap, revisjon og rettsvitenskap: Trond Bjørnenak
- Institutt for samfunnsøkonomi: Siri Pettersen Strandenes
- Institutt for foretaksøkonomi: Frode Sættem
- Institutt for finans: Jøril Mæland
- Institutt for strategi og ledelse: Paul N. Gooderham
- Institutt for fagspråk og interkulturell kommunikasjon: Anne Kari Bjørge

STUDIEADMINISTRATIV AVD.
Studiesjef Jorun Gunnerud
Stud.postmottak@nhh.no

KOMMUNIKASJONSSJEF
Kristin Risvand Mo
915 99 661
presse@nhh.no

KONTORADRESSE:

NORGES HANDELSHØYSKOLE NHH, Helleveien 30, 5045 Bergen
nhh.postmottak@nhh.no
www.nhh.no 55 95 90 00

Du kan fritt lasta ned publikasjonar i pdf-format. For meir informasjon, sjå www.snf.no.

- HAN VAR FORUT FOR SIN TID

På 30-årsdagen for professor Thorolf Raftos dødsdag 4. november, inviterte NHH til seminar om boken «Uværet som aldri stilnet. En bok om Thorolf Rafto», skrevet av Atle M. Skjærstad.

Tekst og foto: Kristin R. Mo

– Jeg har forsøkt å gi et helhetlig tverrsnitt av Rafto. Han var forut for sin tid på mange vis, vitenskapelig, politisk og medmenneskelig, sa Atle Skjærstad, tidligere utenriksredaktør i Bergens Tidende.

– Boken handler ikke bare om Rafto som person. Den berører en viktig del av NHHs historie, sa rektor Frøystein Gjesdal.

Flere som kjente Rafto var tilstede for å holde innlegg, blant annet Raftos daværende kollega og senere dommer ved Den europeiske menneskerettighetsdomstol, Hanne Sophie Greve, medstudent Torstein Dahle og NHH-professor Bjørn L. Basberg. Etter innleggene ble det åpnet for kommentarer fra salen. Her var det mange tok ordet og delte minner.

THOROLF RAFTO

Thorolf T. Rafto (1922-1986) var ansatt ved NHH fra 1957 til sin død. Fra 1972 var han professor i økonomisk historie.

Rafto var en entusiastisk og populær foreleser, både på NHH og internasjonalt. Han er særlig kjent for sitt store engasjement og sin innsats for menneskerettigheter og demokrati, spesielt i Øst-Europa.

Professor Rafto fikk Kongens fortjenstmedalje i gull i 1986. Venner, kolleger og studenter ved NHH opprettet i 1986 Raftostiftelsen som arbeider for åndsfrihet, politisk frihet og økonomisk frihet. Raftoprisen tildeles årlig til internasjonale forkjempere for menneskerettigheter.

STYRELEDER I RAFTOSTIFTELSEN, JOSTEIN HOLE KOBELTVEDT, LA SAMMEN MED REKTOR FRØYSTEIN GJESDAL NED EN KRANS VED BRONSJERELIEFFET AV THOROLF RAFTO I TRAPPEGANGEN VED HOVEDINNGANGEN PÅ NHH.

NHH Bulletin er utgitt av:

Nettadresser:
Norges Handelshøyskole: www.nhh.no
Administrativt Forskningsfond: www.aff.no
Samfunns- og næringslivsforskning: www.snf.no